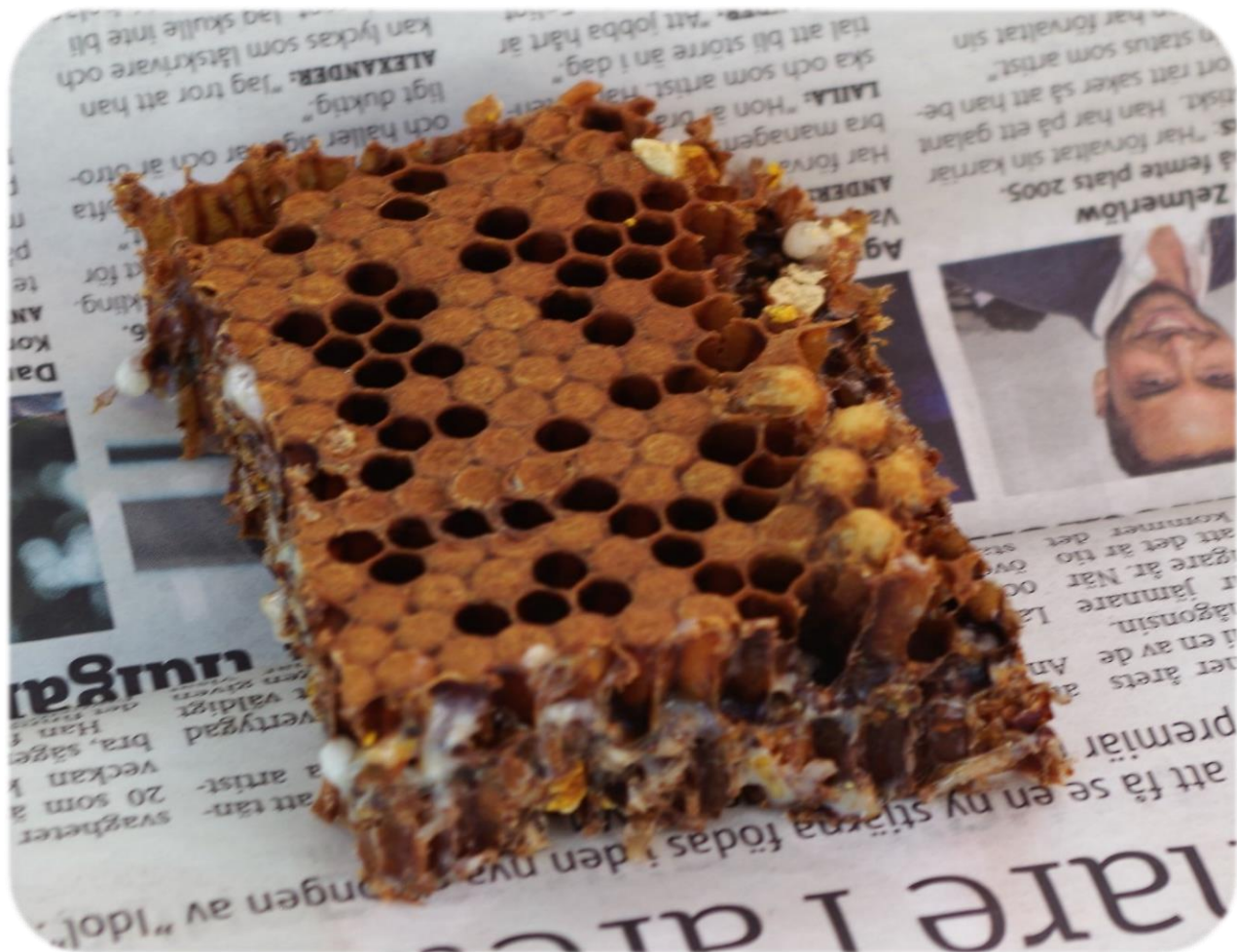

Jordbruksverkets vägledning

till bitillsynsmän

Version 2. Februari 2020

1.	Inledning	3
2.	Kontaktpersoner.....	4
3.	Definitioner och begrepp	6
4.	Tillämplig lagstiftning.....	9
5.	Ansvarsfördelning	11
6.	Vilka är tillsynsobjekten?	13
7.	Att arbeta som tillsynsman.....	14
8.	Riskanalys	19
9.	Förbered kontrollen	21
10.	Hur genomförs kontrollen?	22
11.	Bedömningsgrunder	27
12.	Kommunikation vid konstaterad eller misstänkt bisjukdom eller skadegörare..	28
13.	Åtgärder vid konstaterad amerikansk yngelröta eller fynd av varroa - eller trakékvalster	29
14.	Utredning av smittspridning	32
15.	Tillstånd att flytta.....	34
16.	Godkänd biodlare.....	38
17.	Hantering av avvikelser	40
18.	Jordbruksverkets behov av uppföljning	43
19.	Jordbruksverkets utvärdering av bitillsynen	44
20.	Ytterligare information om kontrollen	45
21.	Ersättning.....	46
22.	Bilaga 1: Blanketter och mallar för bitillsyn	48
23.	Bilaga 2: Checklista för undersökning av bisamhälle.....	49
24.	Bilaga 3: Provtagningsinstruktion amerikansk yngelröta	51
25.	Bilaga 4: Provtagningsinstruktion varroakvalster.....	52
26.	Bilaga 5: Provtagningsinstruktioner trakékvalster	55
27.	Bilaga 6: Checklista vid smittutredning	56
28.	Bilaga 7: Avlivning och destruktion	64
29.	Bilaga 8: Sanering	67
30.	Bilaga 9: Flyttar och undersökningskrav- amerikansk yngelröta.....	1
31.	Bilaga 10: Flyttar och undersökningskrav - varroakvalster	2
32.	Bilaga 11: Flyttar och undersökningskrav - trakékvalster	5
33.	Bilaga 12: Exempel på bigårdsförteckning.....	6
34.	Bilaga 13: Exempel på kontrollplan	7
35.	Bilaga 14: Bestämmelser för att underlätta tillsynsmans arbete	1

Datum	Dokument	Ändring	Signatur
2019-01-07	Vägledningen i sin helhet	Utkast upprättat	Jackis Lannek
2019-02-18	Vägledningen i sin helhet	Synpunkter inarbetade	Jackis Lannek
2019-03-13	Vägledningen i sin helhet	Förankring hos enhetschef	Carin Bunnvik
2019-03-18	Vägledningen i sin helhet	Vägledningen fastställd	Carin Bunnvik
2020-02-113	Delar angivna nedan	Uppdatering inför 2020	Jackis Lannek
2020-02-25	Delar angivna nedan	Uppdatering fastställd	Carin Bunnvik

Nytt i version 2

Till säsongen år 2020 har vi kortat ned en del rubriker och i några fall ändrat dem. Vi har strukit orden ”den operativa” i samband med kontrollen då det är underförstått att kontrollen är operativ. Vi har också rättat stavfel, lagt in hyperlänkar till dokument och liknande småsaker som inte ändrar betydelsen i texten. I övrigt har vi vidareutvecklat och ändrat följande:

I kapitel 2 har vi uppdaterat några kontaktuppgifter.

I kapitel 4 har vi uppdaterat texten om smittförklaringarna, samt texten om EU:s kontrollförordning.

I kapitel 7 Att arbeta som bitillsynsman har vi ändrat avsnittsindelningen. Vi har samlat det du ska tänka på avseende jäv i avsnitt 7.1 och där har vi också lagt till mer text. Nya avsnitt 7.5 är vidareutvecklat och så har vi lagt till två stycken. Stycke 7.6 handlar om delgivning av beslut och stycke 7.6, om sociala medier.

I kapitel 10, stycke 10.3 har vi lagt till en mening om provtagning vid uppsökande verksamhet.

I kapitel 12 har vi kompletterat avsnitt 12.1 rörande information om när utbrottet är hävt.

I kapitel 13 har vi nyanserat att en tillsynsman *kan*, men inte måste, avliva sjuka bisamhällen.

I kapitel 14 har vi lagt till mer information om biprov i stycke 14.1.

I kapitel 15 har vi lagt till ett nytt stycke, 15.5, som handlar om flytt genom ett smittförklarat område och om hantering av skattlådor från icke smittförklarat område, men som slungas i övervakningsområde.

I kapitel 18 har vi utökat texten i avsnitt 18.2.

I kapitel 19 har vi skrivit om Jordbruksverkets uppföljning av bitillsynen.

I kapitel 20 har vi uppdaterat styckena 20.1 och 20.2.

I kapitel 21 har vi uppdaterat informationen om ersättning till tillsynsman.

Bilaga 1 översikt över blanketter är uppdaterad.

I bilagorna 3 och 5 har vi lagt till att du kan ha med en kylväska med frysklappar om du ska ta biprov.

Bilaga 6 om riskvärdering vid smittutredning är helt omarbetad efter inkomna synpunkter.

I bilaga 7 om avlivning och destruktion har vi skrivit mer om animaliska biprodukter och vad man ska tänka på vid transport och destruktion av sådana. Ändringarna hittar du i 28.2. Vi har också förtydligat att tillsynsmannen inte är den som alltid behöver avliva.

I bilaga 8 har vi lagt till kort information om användning av Virkon S.

1. Inledning

1.1. Syftet med vägledningen

Jordbruksverket vill med denna bitillsynsvägledning ge råd och stöd åt tillsynsmän som planerar och utför bitillsyn. Målsättningen är att på ett samlat ställe tillhandahålla information om bitillsynen, t.ex. gällande regelverk, kontaktpersoner, ansvarsfördelning och genomförandet av bitillsynen.

Vägledningen syftar främst till att ge råd och stöd till den som utför bitillsyn samt samordna, följa upp och utvärdera tillsynen. Härigenom skapas förutsättningar för en kontroll som kännetecknas av en hög effektivitet och en god kvalitet.

Det finns en separat vägledning riktad till de länsstyrelser som koordinerar bitillsynen. Båda vägledningarna är skrivna i Jordbruksverkets rådgivningsmall, vilket betyder att det finns såväl rubriker som textavsnitt som är generella för offentlig kontroll.

1.2. Beskrivning av tillsynsområdet

Alla som har honungsbin eller som har fått en svärm av honungsbin kan bli föremål för bitillsyn. Det betyder att bitillsyn kan utövas hos alla slags biodlare och också hos fastighetsägare som på sin fastighet har fått en svärm eller har bisamhällen uppställda.

Den enskilda tillsynsmannen är genom sitt förordnande en myndighetsperson som verkar på lokal nivå. Varje tillsynsman ansvarar för ett eller flera tillsynsdistrikt. I dessa distrikt har tillsynsmannen rätt att utföra myndighetsutövning gentemot enskilda. Man kan säga att en tillsynsman är en enpersonsmyndighet - Sveriges minsta myndighet!

En tillsynsman arbetar på uppdrag av länsstyrelsen. Kontrollen går ut på att undersöka bisamhällen och leta efter tecken på de tre sjukdomar som bisjukdomslagstiftningen omfattar. En tillsynsman får också fatta beslut som rör flytt av bin m.m. och om förintande av bisamhällen och förvildade bisamhällen.

1.3. Syftet med tillsynen

Syftet med bitillsynsorganisationen är att kontrollera och bekämpa amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster, samt att biodlarna behandlas likvärdigt oavsett vilken tillsynsman de har kontakt med. Syftet är också att hjälpa biodlarna att förstå hur de ska förebygga och bekämpa de tre sjukdomarna.

2. Kontaktpersoner

2.1. Jordbruksverket

Har du frågor om hur en regel ska förstås eller om annat som hör till bitillsyn ska du skriva till vår funktionsbrevlåda: bitillsyn@jordbruksverket.se. De handläggare som arbetar med bitillsyn är:

Anders Johansson, tel. 036-15 59 71

Ingrid Karlsson, tel. 036-15 50 63

Jackis Lannek, tel. 036-15 59 39

På Jordbruksverket finns bihälsorådgivarna Preben Kristiansen och Björn Gustavsson. Dem kan du fråga om förebyggande bihälsa och om bisjukdomar och deras behandling. Du når Preben på e-post preben.kristiansen@jordbruksverket.se eller på tel. 036- 15 85 20 eller 070 890 17 32 och Björn på e-post bjorn.gustavsson@jordbruksverket.se och tel. 136-15 84 30.

Stark misstanke om traké kvalster alternativt konstaterat utbrott utanför ordinarie kontorstid anmäls till Jordbruksverkets tjänsteman i beredskap, TiB. TiB har tel. 036-12 72 55.

2.2. Länsstyrelserna

På varje länsstyrelse finns en eller flera kontaktpersoner för tillsynsmän.

Länsstyrelsen i **Norrbottnen** ansvarar för norra Norrland, i vilket länen Norrbotten och Västerbotten ingår.

Anita Heikkilä Sjöberg, tel. 010-225 53 10, e-post anita.heikkila.sjoberg@lansstyrelsen.se

Ann Stålnacke Hann, tel. 010-225 54 37, e-post ann.stalnacke.hann@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Västernorrland** ansvarar för bitillsynen i Södra Norrland, i vilket länen Jämtland och Västernorrland ingår.

Funktionsbrevlåda bitillsyn@vasternorrland@lansstyrelsen.se

Eva Bylund, tel. 0611-34 90 15, e-post eva.bylund@lansstyrelsen.se

Bengt Boström, tel. 0611-34 92 48, e-post bengt-bostrom@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Dalarnas** län ansvarar för bitillsynen i norra Mellansverige, i vilket länen Gävleborg, Dalarna, Örebro och Värmland ingår.

Anna Rönnow, tel. 010-225 05 12, e-post anna.ronnow@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Stockholm** ansvarar för bitillsynen i Stockholm-Mälardalen, i vilket länen Stockholm, Uppsala, Södermanland, Västmanland och Gotland ingår.

Funktionsbrevlåda bitillsyn.stockholm@lansstyrelsen.se

Mikael Lindstam, tel. 010-223 15 84, e-post mikael.lindstam@lansstyrelsen.se

Johanna Lindström, tel. 010-223 15 58, e-post johanna.e.lindstrom@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Västra Götalands** län ansvarar för bitillsynen i Västra Götaland, i vilket Västra Götalands och Hallands län ingår.

Funktionsbrevlåda bitillsyn.vastragotland@lansstyrelsen.se

Karin Jarl, tel. 010-224 56 51, e-post karin.jarl@lansstyrelsen.se

Maria Dale Andersen, tel. 010-224 55 51, e-post maria.dale.andersen@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Östergötlands** län ansvarar för bitillsynen i Östra Götaland, i vilket Östergötland, Jönköping och Kalmar län ingår.

Funktionsbrevlåda bitillsyn@ostergotland@lansstyrelsen.se

Anders Eliasson, tel. 010-223 54 94, e-post anders.eliasson@lansstyrelsen.se

Susanne Boe-Skåmedal, tel. 010-223 54 83, e-post susanne.boe-skamedal@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i **Skåne** län ansvarar för bitillsynen i Sydsverige, i vilket Skåne, Blekinge och Kronobergs län ingår.

Tatjana Blidovic, tel. 010-224 12 49, e-post tatjana.blidovic@lansstyrelsen.se

Kamilla Persson, tel. 010-224 15 75, e-post Kamilla.persson@lansstyrelsen.se

2.3. Nationellt referenslaboratorium för bihälsa

Om inte annat anges ska du skicka alla prov inom bitillsynen till Sveriges nationella referenslaboratorium för bihälsa.

Funktionsbrevlåda NRLbihalsa@slu.se

Telefon: 018-67 20 73

Kontaktpersoner är Eva Forsgren och Helena Bötter

3. Definitioner och begrepp

Definitioner är begrepp som är förklarade i lagstiftning. I vägledningen kommer de oftast från Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1992:38) om kontroll av amerikansk yngelröta, varroa-kvalster och trakékvalster, senast ändrad genom SJVFS 2018:28. Står det SJVFS 1992:38 efter definitionen är den hämtad därifrån. Till en del definitioner finns det hjälptext i *kursiv* stil. Det är inte en del av definitionen, men kan hjälpa dig att förstå den.

Det finns begrepp i bisjukdomslagstiftningen som inte är definierade. De finns i tabellen under 3.2, där vi föreslår hur man kan förstå dem. I samma tabell finns begrepp som ska vara med i Jordbruksverkets kontrollvägledningar, men som inte används så ofta inom bitillsynen.

3.1. Definitioner

<i>Bibostad</i>	en bikupa eller någon annan konstruktion där honungsbin hålls, SJVFS 1992:38
<i>Bigård</i>	samtliga bisamhällen som, av en eller flera biodlare, är uppställda på samma uppställningsplats, SJVFS 1992:38 <i>Vandringsbiodlare placerar ofta ut sina bisamhällen i mindre grupper (10-30 samhällen) på varierande avstånd från varandra. Varje sådan grupp kan i detta sammanhang betraktas som en bigård. Det finns inga regler om vilka avstånd som ska finnas mellan bigårdar.</i>
<i>Bin</i>	alla levnadsstadier av insekten <i>Apis mellifera</i> , SJVFS 1992:38 <i>Hit räknas larver, puppor och fullbildade insekter, men inte ägg och sperma.</i>
<i>Biodlare</i>	en fysisk eller juridisk ägare till bisamhällen i en bigård eller annan person som företräder ägaren av bisamhällena i tillsynen och skötseln av bisamhällena i en bigård, SJVFS 1992:38
<i>Biodlingsprodukter</i>	honung, bivax, propolis, drottninggelé och pollen, SJVFS 1992:38 <i>Lagstiftningen omfattar inte bigift, biägg eller bisperma. Vi har fört in en definition av biodlingsprodukter från en EU-förordning.</i>
<i>Biodlingsredskap</i>	redskap och utrustning som används i biodling och som kommer i direkt kontakt med biodlingsprodukter eller bin, SJVFS 1992:38
<i>Kontaktbigård</i>	en bigård vars bin, inklusive enskilda drottningar, begagnade bibostäder, begagnade biodlingsredskap, skyddsutrustning eller biodlingsprodukter har varit i kontakt med en annan bigård med konstaterad amerikansk yngelröta eller med konstaterade varroa- eller trakékvalster och på sådant sätt att smitta kan överföras, SJVFS 1992:38
<i>Nationellt referenslaboratorium för bihälsa</i>	det svenska laboratorium som regeringen har utsett till det Europeiska referenslaboratoriet för bihälsas motsvarighet i Sverige, SJVFS 1992:38
<i>Nedfallsprov</i>	provtagningsmetod som innebär att nedfall från bisamhälle samlas in under minst tio dagar i syfte att påvisa varroakvalster i ett bisamhälle, SJVFS 1992:38

<i>Provtagning</i>	en provtagning för undersökning av amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster som har utförts av en tillsynsman eller en veterinär, SJVFS 1992:38
<i>Samplingsprov</i>	ett prov av bin eller andra material samlat från flera bisamhällen i en bigård som har tagits enligt instruktion från det analyserande laboratoriet, SJVFS 1992:38
<i>Skattlåda</i>	en tillfällig del av en bibostad som innehåller ramar med huvudsakligen utbyggt vax där bina lagrar honung och som i normalfallet inte innehåller bin, ägg eller yngel, SJVFS 1992:38
<i>Skyddsområde</i>	ett landområde med minst tre kilometers radie eller en naturlig avgränsning runt en bigård där amerikansk yngelröta eller trakékvalster är konstaterad. Det förekommer restriktioner mot transporter av bin, biodlingsprodukter, avfall av bivax, bibostäder samt redskap från området. Det kan även finnas andra begränsningar i hanteringen av bin, biodlingsprodukter eller biodlingsredskap. Skyddsområdet anges i ett särskilt beslut av Jordbruksverket, SJVFS 1992:38
<i>Zon 1</i>	områden med konstaterad förekomst av varroakvalster, SJVFS 1992:38
<i>Zon 2</i>	områden misstänkta för förekomst av varroakvalster och som ska övervakas för förekomst av varroakvalster, SJVFS 1992:38
<i>Zon 3</i>	områden där förekomst inte är konstaterad men som får övervakas för misstänkt förekomst av varroakvalster, SJVFS 1992:38
<i>Övervakningsområde</i>	ett landområde med minst tio kilometers radie eller en naturlig avgränsning runt bigård där amerikansk yngelröta eller trakékvalster är konstaterad. Det förekommer restriktioner mot transporter av bin, biodlingsprodukter, avfall av bivax, bibostäder samt redskap från området. Det kan även finnas andra begränsningar i hanteringen av bin, biodlingsprodukter eller biodlingsredskap. Övervakningsområdet anges i ett särskilt beslut av Jordbruksverket. SJVFS 1992:38

3.2. Andra begrepp

<i>Förinta</i>	Inom bitillsynen avser vi att bisamhället avlivas och destrueras med eller utan bibostaden. Destruktionen sker vanligen genom bränning.
<i>Hembigård</i>	Äldre begrepp som ursprungligen betecknade den bigård som fanns vid biodlarens hem. Kan numera förstås som en hos länsstyrelsen registrerad bigård i anslutning till biodlarens övriga biodlingsrelaterade anläggningar, såsom förråd och slungrum.
<i>Kakprov</i>	prov som utgörs av en utskuren bivaxkaka med täckt yngel
<i>Kontrollobjekt</i>	Den eller det som är föremål för kontroll. Det kan vara en aktör, ett djur eller en vara. Kontrollobjekt i bitillsyn kan vara: <ul style="list-style-type: none"> • levande bin,

	<ul style="list-style-type: none"> • utbyggda vaxkakor, • avfall av utbyggt vax, • begagnade bibostäder, • begagnade biodlingsredskap, • honung och andra biodlingsprodukter.
<i>Kontroll</i>	<p>En oberoende och självständig granskning av kontrollobjekt. Denna granskning syftar till att kontrollera om kontrollobjektet uppfyller de krav och villkor som följer av lag, EG-förordning, eller annan författning och av särskilda villkor som har meddelats i anslutning till sådana föreskrifter samt beslut om åtgärder som syftar till att vid behov åstadkomma rättelse av den objektansvarige. Kontroll innefattar alltid ett inslag av myndighetsutövning och kräver därför lagstöd. Inom Jordbruksverkets ansvarsområde förekommer flera synonyma begrepp till denna form av kontroll, t.ex. offentlig kontroll och inspektion. Åtgärder som vidtas i anledning av en ansökan om att få bedriva viss verksamhet är inte en del av kontrollen. Begreppet kontroll innefattar inte rådgivning och utbildning och inte heller kontrollvägledning.</p>
<i>Kvalstersjuka</i>	<p>Begreppet förekommer i bisjukdomsförordningen (1974:212) och syftar på sjukdom orsakad av trakékvalster</p>
<i>Sanering</i>	<p>Rengörings- och desinfektionsmetoder som är tillräckligt effektiva för att avlägsna föroreningar och oskadliggöra det aktuella smittämnet.</p>
<i>Smitta</i>	<p>Verb: Hur sjukdom överförs från en organism till en annan. Substantiv: Det smittämne som orsakar sjukdom</p>
<i>Smittförklaring</i>	<p>Jordbruksverkets beslut med anledning av bekräftad eller misstänkt sjukdom i ett utpekad område.</p>
<i>Stickprov</i>	<p>Ett urval av bisamhällen att undersöka i en bigård där det finns ett större antal bisamhällen, samt ett urval av utbyggda ramar i ett vaxförråd.</p>
<i>Utbigård</i>	<p>Äldre begrepp som ursprungligen betecknade en bigård som inte var placerad i anslutning till biodlarens bostad. Numera kan begreppet användas om såväl en tillfällig uppställningsplats för bikupor med bisamhällen som en till länsstyrelsen anmäld bigård som inte ligger i anslutning till biodlarens övriga anläggningar.</p>

4. Tillämplig lagstiftning

En kontrollvägledning är inte en del av lagstiftningen, utan en hjälp att förstå den och uppdraget som tillsynsman. Som tillsynsman ska du vara påläst på bisjukdomslagen (1974:211), bisjukdomsförordningen (1974:212) och Jordbruksverkets föreskrifter och beslut om smittförklaringar. Smittförklaringar ändras flera gånger under året, så håll dig uppdaterad!

Övergripande författningar om bekämpning av bisjukdomar finns i:

[Bisjukdomslagen](#) (1974:211, uppdaterad t.o.m. 2012:80) och

[Bisjukdomsförordningen](#) (1974:212, uppdaterad senast genom 2012:632)

I bisjukdomslagen (1974:211) finns grundläggande bestämmelser om:

- att bisjukdomar får bekämpas,
- anmälningsplikt,
- vad myndigheter får reglera,
- skyldighet att lämna tillträde vid undersökning,
- att ersättning kan betalas ut,
- möjlighet till handräckning,
- regler om böter och
- möjlighet att överklaga tillsynsmans beslut.

I bisjukdomsförordningen (1974:212) finns mer detaljerade bestämmelser om:

- vilka sjukdomar reglerna handlar om,
- vilka länsstyrelser som ansvarar för bitillsyn,
- vilka uppgifter Jordbruksverket har,
- vad länsstyrelsen ska göra,
- grundläggande bestämmelse om flytt ur smittförklarat område,
- tillsynsmans skyldigheter och befogenheter,
- skyldigheter för biodlare och fastighetsägare
- ersättningsbestämmelser

Detaljregler om bitillsyn finns i Statens jordbruksverks [föreskrifter](#) (SJVFS 1992:38) om kontroll av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster, senast ändrad genom 2018:47. Om inte annat anges är paragrafhänvisningarna i vägledningen till dessa föreskrifter. Läser du inte vägledningen digitalt hittar du länken till föreskrifterna på www.jordbruksverket.se/bitillsyn.

Föreskrifterna innehåller detaljerade anvisningar om när en tillsynsman kan besluta om tillstånd att flytta levande bin, skattlådor, utbyggda vaxkakor och avfall av sådana. Också flytt av begagnade bibostäder, begagnade biodlingsredskap eller biodlingsprodukter behandlas i föreskrifterna. Utöver det finns bestämmelser om provtagning och bekämpning och om tillsynsmans och länsstyrelsernas rapportering. Det finns också regler riktade till biodlare.

Som tillsynsman måste du veta vilka områden som är smittförklarade. Jordbruksverket har delat upp besluten om smittförklaringar så att ett gäller amerikansk yngelröta och ett varroakvalster. Du kan prenumerera på besluten. Gå in på www.jordbruksverket.se/bitillsyn. I högermarginalen finns rubriken "Prenumerationer". Anmäl dig där så får du meddelande om när vi har publicerat ett nytt beslut om smittförklaring. Längre ner i högermarginalen finns det länkar till de senaste besluten och översiktskartor med de smittförklarade områdena.

4.1. Lagstiftning som rör myndighetsutövning och kontroll

Förvaltningslagen och EU-förordningen om kontroll¹ är ett par av de regelverk som reglerar hur en myndighet ska arbeta och vad som gäller vid offentlig kontroll. Båda påverkar ditt arbete. Det finns ingen skrivning i bisjukdomslagen (1974:211) om att författningarna nedan gäller inom bitillsynen eller hur det ska tillämpas i Sverige. Du bör dock beakta de krav som finns om till exempel jäv, sekretess och ärendehantering.

Förvaltningslag (2017:900). Läs gärna igenom hela lagen! Du bör vara införstådd med 16-18 §§ om jäv, 26 § om anteckning av uppgifter, 31 § dokumentation av beslut, 32 § motivering av beslut, 35 § verkställighet av beslut och 36-39 §§ om rättelse eller ändring av beslut. Här hittar du [lagen](#):

En ny kontrollförordning² gäller från den 14 december 2019. Det är ett mycket omfattande regelverk om offentlig kontroll. Den täcker in alla delar av kontroll, inklusive provtagning och analys, myndigheternas ansvar och krav på laboratorier. Du hittar all EU-lagstiftning på www.eur-lex.europa.eu. Denna förordning är mer omfattande än kontrollförordningen som gällde till den 14 december 2019. Den kommer tillsammans med den nya djurhälsoförordningen att påverka hur bitillsynen ska organiseras och utföras i framtiden.

---

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 625/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), härefter kallad den nya kontrollförordningen.

5. Ansvarsfördelning

5.1. Jordbruksverkets ansvar

Jordbruksverket ska centralt leda bekämpningen av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster och även hålla regeringskansliet underrättat om sjukdomarnas vidare spridning och bekämpning. Jordbruksverket har följande skyldigheter:

1. Uppmärksamt följa bisjukdomarnas eller angreppens utbredning och spridning.
2. Utfärda föreskrifter om bekämpning av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster till tillsynsmän samt skriva anvisning om bekämpning till ledning för andra myndigheter,
3. Till hjälp för biodlare meddela råd och anvisningar för hur man känner igen och bekämpar ovan nämnda bisjukdomar.

Det är också Jordbruksverket som beslutar vilka områden som är smittförklarade och som upphäver smittförklaringar. När det gäller trakékvalster är det Jordbruksverket som i varje enskilt fall beslutar om avlivning eller behandling ska ske.

5.2. Länsstyrelsernas ansvar

Länsstyrelserna har det regionala ansvaret för bitillsynen. De ska utse tillsynsmän och tilldela dessa geografiska områden att utöva bitillsyn i. De ansvarar för utbildning av tillsynsmännen. Länsstyrelserna ska också sköta mycket av administrationen kring bitillsynen, såsom att betala ut ersättning till tillsynsmän och biodlare eller fastighetsägare och sammanställa statistik från bitillsynen. Länsstyrelserna har också ett informationsansvar gentemot biodlare. Jordbruksverket har skrivit en vägledning för länsstyrelsernas arbete med bitillsyn.

5.3. Tillsynsmans ansvar

En tillsynsman är underställd den länsstyrelse som har utsett tillsynsmannen. I övrigt ska tillsynsmannen följa Jordbruksverkets föreskrifter.

Tillsynsmannen ska undersöka bisamhällen och ibland även utbyggt vax, begagnade bibostäder, begagnad biodlings utrustning, skattlådor och honung och andra biodlingsprodukter i syfte att bedöma om det finns tecken på amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster. Som en del av undersökningen kan provtagning vara aktuell. En tillsynsman ska undersöka bisamhällen:

- efter begäran av biodlare som misstänker sjukdom eller kvalster eller som vill flytta något från ett smittförklarat område,
- efter begäran av länsstyrelsen,
- som en del av en smittutredning.

Tillsynsmannen har rätt att fatta beslut om:

- flytt av honungsbin m.m. från ett skydds- eller övervakningsområde eller en zon,
- förintande av bisamhälle i vilket amerikansk yngelröta är konstaterad,
- att biodlare ska behandla sina bin mot varroakvalster,
- att förvildade honungsbin ska förintas

Som tillsynsman kan du hitta tecken på europeisk yngelröta, lilla kupskalbaggen eller tropilaelapskvalster. Det är inte en uppgift inom bitillsynen att hantera dessa skadegörare, men utbildningen av tillsynsmän omfattar dem så att Jordbruksverket vid behov kan utse en tillsynsman att biträda oss vid åtgärder som är föranledda av dessa skadegörare.

En tillsynsman har inte en generell informationsplikt gentemot personer och företag som kan påverka smittspridningen av bisjukdomar. Som för alla myndighetspersoner gäller dock att du ska svara på frågor inom ditt kompetensområde i syfte att hjälpa enskilda att göra rätt. Du får också föreläsa om bitillsyn för biodlare som t.ex. går en studiecirkel i biodling och räkna det som förrättningsstid. Ta dock för vana att alltid förankra hos länsstyrelsens bitillsynsansvarige innan du accepterar att i egenskap av bitillsynsman föreläsa för biodlare.

5.4. Referenslaboratoriets ansvar

Det nationella referenslaboratoriet för bihälsa är Sveriges motsvarighet till EU:s referenslaboratorium för bihälsa. Jordbruksverket anlitar dem för bitillsynens räkning också på grund av deras mångåriga erfarenhet av diagnostik av bisjukdomar och för deras kompetens om bisjukdomars spridning.

Inom bitillsynen ansvarar referenslaboratoriet främst för diagnostik av bisjukdomar och vägledning till tillsynsmän om hur prov ska tas och hanteras. Laboratoriet har också ansvar för att avlägsna eventuella varroakvalster från drottningar och följebin som skickas från:

- en bigård zon 1 till en mottagande bigård utanför zon 1,
- en bigård i zon 2 till en mottagande bigård i zon 3 eller i ett område som inte omfattas av restriktioner på grund av varroakvalster, eller
- en bigård i zon 3 till en mottagande bigård i ett område som inte omfattas av restriktioner på grund av varroakvalster.

6. Vilka är tillsynsobjekten?

En tillsynsman utövar kontroll inom biodling. Tillsynsobjekten- biodlarna som tillsynsmannen har i uppdrag att besöka- tillhör någon av följande kategorier:

- En biodlare som misstänker sjukdom hos sina bin,
- En biodlare som vill flytta något ut ur ett smittförklarat område, (hit hör även så kallad godkänd biodlare)
- Biodlare som har bigårdar inom 3 km radie från en bigård i vilken amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster har påvisats,
- Biodlare med kontaktbigård

En tillsynsman kan behöva undersöka något av följande:

- levande bin,
- utbyggda vaxkakor (även i biodlares vaxförråd),
- avfall av utbyggt vax,
- begagnade bibostäder,
- begagnade biodlingsredskap,
- honung och andra biodlingsprodukter.

Det ingår inte i en tillsynsmans uppdrag att undersöka förmodat friska bisamhällen som ska flyttas från ett område utanför skyddsområde, övervakningsområde eller inom samma varroazon.

7. Att arbeta som tillsynsman

De uppgifter en bitillsynsman får göra är väl definierade i lagstiftningen. Det är inte tillåtet att i egenskap av bitillsynsman ägna sig åt generell rådgivning om biodling, eller att genomföra andra kontrolluppdrag än de som har med bitillsynen att göra.

7.1. Jäv

Regler om jäv finns till exempel i 16-18 §§ i förvaltningslagen (2017:900). Alla myndighetspersoner ska följa dessa regler. Om du skriver ett beslut fast du är jävig gäller inte beslutet.

Om du står i partiskt förhållande till den eller det ditt ärende som tillsynsman gäller, så är du jävig. Du får då enligt förvaltningslagen vare sig behandla ärenden eller fatta beslut som rör den som du är jävig gentemot. Du ska alltså lämna till en kollega att undersöka de bisamhällen som tillhör den person du är jävig i förhållande till. Du ska i normalfallet inte heller vara med när ärendet avgörs, alltså när ett beslut fattas rörande en biodlare eller fastighetsägare du har ett jävsförhållande till. Det finns dock ett undantag och det är att du får utföra uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt. Vi har dock svårt att se att det finns så många sådana tillfällen inom bitillsynen. Vi uppmanar dig att resonera med länsstyrelsens bitillsynssamordnare om du bedömer att ett ärende är så akut att du behöver hantera det fastän du är jävig.

Det kan vara jäv när den som handlägger ett ärende har ett intresse som kan tänkas påverka hur han eller hon gör sina bedömningar och därmed också påverka ärendets utgång. Du måste själv avgöra när jäv kan föreligga och då kontakta länsstyrelsen för att låta en annan tillsynsman hantera ärendet.

En tjänsteman är jävig om saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående. Du får till exempel inte fatta beslut om bekämpning enligt bisjukdomslagstiftningen i den egna bigården.

En tjänsteman är också jävig om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans eller hennes opartiskhet i ärendet. Det sistnämnda kan vara svårt att bedöma, men tänk på att frågan om jäv ska bedömas efter en objektiv måttstock. Inte bara hur du som tjänsteman själv uppfattar situationen, utan hur andra kan se på saken. Jordbruksverket har kommit fram till att en bitillsynsman som själv är biodlare och säljer produkter från sin egen biodling inom samma område som den biodlare som tillsynsmannen bedriver tillsyn över är utan tvekan jävig. Även om det finns ett underskott på svensk honung och marknaden rimligen räcker till för alla finns det i detta fall ett teoretiskt konkurrensförhållande och det räcker för att det ska vara jäv. Givetvis spelar det en viss roll vilka kanaler man saluför sina biodlingsprodukter på. Att sälja några burkar till vänner och bekanta eller i t.ex. en reko-ring där andra biodlare i området inte medverkar innebär lägre risk för jäv än om du säljer din honung till livsmedelsbutiker som andra biodlare också saluför sina produkter till.

Det är länsstyrelsen som utser dig till tillsynsman, men det fråntar inte dig från ansvaret att meddela länsstyrelsen om du känner till en omständighet som kan göra dig jävig.

7.2. Administration

Du måste hålla ordning på dokument och uppgifter som rör de biodlare som du kommer i kontakt med i bitillsynen. För din egen skull bör du också ha god ordning på utrustning du behöver för att utöva bitillsyn.

De blanketter, remisser och beslutsmallar du behöver kan du be länsstyrelsen ta hem, eller beställa från Jordbruksverket (tel. 0771-223 223 eller via webbplatsen www.jordbruksverket.se där det finns en [flik](#) för blanketter som hör till biodling). En del blanketter kan skrivas ut direkt från webbplatsen. I bilaga 1 finns en förteckning över blanketter för bitillsyn. En blankett ska i normalfallet användas som den är. En mall är mer ett dokument som antingen beskriver uppgifter som du ska ha med i till exempel en e-post, eller ett förslag till hur du kan samla uppgifter du behöver, som en bigårdsförteckning.

Länsstyrelserna kan samordna inköp av förbrukningsmaterial som du behöver i tillsynen.

7.3. Kännedom om distriktet

Som tillsynsman ska du ha god kännedom om biodlingen i ditt tillsynsdistrikt. Den regeln står i 5 § andra punkten. Du behöver ha tillgång till en förteckning över uppställningsplatser, men bara det räcker inte. Det är värdefullt att känna till vilka biodlare i ditt distrikt som odlar drottningar, säljer avläggare, har vandringsbiodling eller åtar sig pollineringsuppdrag samt vilka som är godkända biodlare. Genom att bin från dessa biodlare antingen flyttas runt eller säljs kan de utgöra kontaktbigårdar i händelse av utbrott. Av länsstyrelsen ska du få en förteckning över bigårdar där bisamhällen är stadigvarande uppställda. Du kan dock ha flera bigårdar i ditt distrikt, till exempel godkända biodlares utbigårdar. Gör därför en förteckning över alla kända bigårdar. I bilaga 13 finns det ett exempel på en mall för en biodlarförteckning. Mallen finns också i Excel och du kan be din länsstyrelse att skicka den till dig.

Finns det vax- eller honungsdepåer i ditt distrikt? Det är verksamheter i vilka en person tar emot honung eller vax från flera biodlare för att sedan förmedla det vidare till förädling eller omsmältning. En vaxdepå kan utgöra en smittrisk om vaxet förvaras på ett olämpligt sätt.

Vilka organisationer för biodlare har aktiviteter i ditt distrikt? Finns det kanske en föreningsbigård eller en lokalavdelning som regelbundet genomför studiecirkel i biodling. Det är bra med kontaktytor genom vilka man kan nå många biodlare med information om till exempel förebyggande smittskydd, men också om pågående arbete. Av samma skäl är det bra att känna till om det inom ditt distrikt finns företag som vänder sig till biodlare, till exempel handlar med biodlingsmaterial. Handlar de enbart med nytt material och vax från av företag vars vaxhantering står under Jordbruksverkets kontroll innebär dessa företag en försumbar risk för smittspridning, men de kan vara bra kontakter för att sprida information om bitillsyn.

Du behöver information om historiska utbrott av amerikansk yngelröta i distriktet. Var har det varit utbrott tidigare och vilken biodlare har haft utbrott i sin bigård? Har du ett nytt distrikt, hör med länsstyrelsen eller föregående tillsynsman hur det har sett ut några år tillbaka.

Du skapar dig god kännedom om biodlingen i ditt distrikt främst genom de förrättningsresor du genomför, men du har rätt att i rimlig utsträckning ägna dig åt uppsökande verksamhet. Du får dock aldrig undersöka bisamhällen som en del av den uppsökande verksamheten om inte ägaren har gett sitt samtycke. Din länsstyrelse kan hjälpa dig att bedöma i vilken utsträckning uppsökande verksamhet är lämplig. Länsstyrelsen kan också besluta om bisamhällena i en viss bigård ska undersökas.

7.4. Sprid inte bisjukdomar!

Som tillsynsman ska du säkerställa att du i ditt arbete med bitillsyn inte bidrar till spridning av smittsam bisjukdom eller skadegörare på bi. Den regeln står i 5 § första punkten. Du ska förstå det kravet som att det gäller alla sjukdomar, inte bara de tre som bitillsynen reglerar. Om du ska lyckas med detta behöver du ha god kunskap om hur sjukdomar sprids, annars kan du inte veta vilka riskerna för smittspridning är. Tänk på att alla åtgärder du gör som förhindrar smittspridning också är ett sätt att verka som ett bra föredöme för biodlaren. Berätta därför gärna varför du gör som du gör!

Du ska använda skyddskläder som inte bara skyddar dig mot stick, utan även skyddar bina mot smittämnen. Ha engångshandskar som du kan dra utanpå de sticksäkra handskarna. Arbetar du utan handskar ska händerna tvättas med tvål och varmt vatten innan du börjar undersöka en ny bigård. Hittar du tecken på amerikansk yngelröta i ett bisamhälle **måste** du ha rena handskar på dig eller tvätta dig innan du undersöker nästa bisamhälle.

Amerikansk yngelröta är inte väldigt smittsamt, men undvik att kladda ned overallen om du inte kan byta overall innan du undersöker nästa bisamhälle. Att ha med sig flera engångsförkläden eller flera tvättbara förkläden kan vara ett sätt att minska risken att föra över smittämnen från en bigård till en annan, eller mellan bisamhällen. En engångsoverall att dra över de vanliga skyddskläderna kan också vara ett bra alternativ. Tvätta kläder och textilier i minst 60°C i 20 minuter. Om du har fått kladd av biodlingsprodukter på skorna ska du rengöra dem mekaniskt och med varmt vatten.

Använd i första hand biodlarens egna verktyg och redskap, såsom kupkniv. Vi rekommenderar att du rengör kupkniven innan du undersöker ett nytt bisamhälle. Om du misstänker eller redan hittat tecken på amerikansk yngelröta i en bigård ska du skrapa ren och sedan flamma av kupkniven i pusten (eller i lågan av en portabel gasolbrännare) innan du använder den i ett nytt bisamhälle. Samma sak gäller även om du använder andra redskap. Detta förfarande kan också vara en bra vana för en biodlare. Genom att arbeta förebyggande kan du som bitillsynsman föregå med gott exempel både genom att muntligt rekommendera ett arbetsätt som inte sprider sjukdomar eller skadegörare, men också genom att åskådliggöra det i det egna praktiska arbetet i bigården. Flytta inte redskap mellan bigårdar utan att de först smittrenats. Den mekaniska rengöringen är mycket viktig eftersom desinfektionsmedel eller en ytlig flamning inte har någon effekt om smittämnet ligger undangömt och skyddat i vax- eller propoliskladd. Sporer av amerikansk yngelröta är mycket motståndskraftiga och kan infektera nya bisamhällen om de finns på till exempel kupknivar eller kaktänger. Rengöring innebär att du så fullständigt du kan avlägsnar alla föroreningar från det som du ska rengöra.

Om du tar hand om transporten av avlivade bisamhällen till förbränningsanläggning måste du förpacka dessa så att inte levande bin kan komma in i dem. Om det finns honung på utsidan av det som ska transporteras kan du behöva täcka den delen med en extra plastsäck eller liknande så det inte lockar till sig bin. Om du har avlivade bisamhällen i bilen ska du inte köra till en annan bigård, utan direkt till förbränningsanläggningen. Är förbränningsanläggningen stängd får du förvara de avlivade bisamhällena på ett sådant sätt att förpackningen om dem inte går sönder och bin kan komma åt innehållet.

7.5. Att skriva beslut

Som tillsynsman ska du ha tillräcklig kännedom och kunskap om de beslut du utfärdar. Det framgår av 5 § tredje punkten.

Den *kännedom* du ska ha när du skriver ditt beslut gäller:

- den biodlare beslutet gäller, och
- sakförhållandena vid beslutstillfället.

I normalfallet betyder det att du ska ha besökt bigården och träffat biodlaren.

Den *kunskap* du ska ha när du skriver ditt beslut gäller:

- kontroll och bekämpning av sjukdomar och skadegörare, och
- regler som beslutet grundar sig på.

Det här betyder att du ska hålla dig uppdaterad om vad som gäller för de bisjukdomar och skadegörare som bitillsynen omfattar. Ta för vana att alltid läsa den paragraf i föreskrifterna som ditt beslut grundar sig på, samt var uppdaterad på smittförklaringarna.

Dina beslut ska vara skriftliga och fullständigt ifyllda innan du skriver under dem. Det framgår av 5 a §. Även om du har berättat muntligt för en biodlare vad beslutet är, måste du följa upp det med ett skriftligt beslut. Det skriftliga beslutet ska i det fallet dateras med samma datum som det muntliga beslutet meddelades och ha exakt samma innehåll. Att ett beslut är fullständigt ifyllt betyder att alla uppgifter om biodlaren, vad beslutet gäller, referens till vilken lagstiftning du åberopar (sätt kryss i rätt ruta), motivering samt hur länge beslutet gäller finns i beslutet. Det ska inte finnas plats där biodlaren själv kan lägga till information.

Använd den senast uppdaterade beslutsmallen. Den har kryssrutor för att underlätta för dig, men det räcker inte alltid. Du ska alltid motivera ditt beslut om det inte är enligt vad biodlaren önskar eller vad regelverket tillåter. Det är ett krav i förvaltningslagen. Skriv motiveringen med egna ord. Om motiveringen inte får plats på blanketten får du komplettera på ett löst blad. Ange beslutets nummer på det lösa bladet så att det är tydligt att det hör till beslutet.

Du måste *alltid* skriva hur länge ditt beslut gäller. Det framgår av 10 a §. Om du inte skriver ett datum när beslutet upphör att gälla så är huvudregeln att det gäller för evigt. Det finns flera regler som påverkar giltighetstiden:

- 10 a § anger att tillstånd i normalfallet får gälla som längst i tre månader.
- 13 a § anger att tillstånd att flytta ur ett skyddsområde med avseende på amerikansk yngelröta i normalfallet får gälla som längst i en månad.
- 36 c § anger att tillstånd att flytta levande bin ur ett övervakningsområde för trakékvalster i normalfallet får gälla som längst i två veckor.
- 7 § godkänd biodlare kan få beslut som gäller i upp till tolv månader, men det gäller bara vid flytt ur övervakningsområde för amerikansk yngelröta.

Du ska *signera* de rapporter och beslut du ansvarar för. Ibland förekommer det att flera tillsynsmän hjälps åt vid undersökning i större bigårdar. Beslutande är den tillsynsman som är ansvarig för distriktet. De andra som var med ska också framgå av beslutet, men ska inte skriva under. Den som får beslutet ska veta vilka som har varit med i ärendet. Blankett V5 är inte anpassad för sådan handläggning där flera tillsynsmän medverkar. Skriv *Följande tillsynsmän deltog i undersökningen av bigården* och sedan namnen på de som var med under rutorna för underskrifterna, eller i beslutsmarginale.

7.6. Delge biodlaren beslutet snarast

Om biodlaren av någon anledning inte är på plats när du undersöker bisamhällena och skriver din rapport/beslut ska du skicka biodlarens kopia på blankett V5 så snart du kan. I

normalfallet innebär det samma dag eller nästföljande dag. Det gäller alltså oavsett om du fattade något beslut eller inte, biodlaren har alltid rätt att få rapporten från din undersökning.

7.7. Sociala medier

Bloggar, mikroblogger som Twitter, diskussionsforum, nätverk som Facebook och interaktiva bild databaser som Snap och Instagram kallas med ett gemensamt namn för sociala medier. Idag är det vanligt att vi använder dessa kanaler både i arbetet och privat. Det är tillåtet även för en myndighetsperson att göra, men tänkt efter före!

Möjligheten till personligt tilltal på till exempel Facebook är ofta positivt, men för mottagaren kan det vara svårt att veta om det som skrivs är med avsändaren "myndigheten tillsynsman" eller en text från en biodlare som ibland utövar bitillsyn. Om texten är skriven av en myndighet förväntar vi oss tydlig och korrekt information. Texten får då inte vara vilseledande.

Som tillsynsman kan du få se mer än bara de sjukdomar som bitillsynen omfattar. Tillsynsmän hittar remsor med läkemedel som är kvar i bisamhällena, nedsmutsade bikupor och bikupor där vaxmotten har tagit över. Det kan ibland också finnas anledning att fotodokumentera om utrustning förvaras på ett sätt som inte är tillåtet. Bilderna kan vara bra för fortsatt ärendehantering. Andra bilder kan vara användbara på en studiecirkel i biodling. Dagens smarta telefoner gör det enkelt för oss alla att ta kort. Tänk dock på att bilder kan orsaka problem om de publiceras i fel sammanhang!

En myndighet får inte bryta tystnadsplikt eller sekretess. Nu finns inte tystnadsplikt inom bitillsyn, men sekretess kan förekomma. Vad som är lämpligt är en annan sak, men några råd kan vara dessa:

- Kränk inte medvetet någons personliga integritet. Var även varsam med hur du uttrycker dig om du kommenterar bilder eller andras inlägg.
- Vill du publicera bilder på personer, var noga med att de som finns på bilderna tillåter att du publicerar bilderna.
- Vill du publicera bilder på bigårdar, bikupor eller bisamhällen bör du också fråga den som äger dem om det är ok.
- Undvik detaljerad information om var bilder på bigårdar är tagna.
- Om du inte uttryckligen fått tillstånd av biodlaren att skriva vem som äger bigården ska du inte skriva det.
- Har du tagit bilden i egenskap av tillsynsman har den i allmänhet inte i sociala medier att göra, eftersom den då är mer lämpad för fortsatt ärendehantering.

8. Riskanalys

8.1. Kontrollen bör grundas på riskanalys

Riskanalys skapar förutsättningar för en effektiv operativ kontroll med god kvalitet. Därför bör all kontroll grundas på en dokumenterad och fastställd riskanalys. Den som ansvarar för kontrollen bör se till att riskanalys genomförs.

Som tillsynsman ska du bedöma om det är nödvändigt att undersöka kontaktbigårdar och i viss mån vid urval av stickprov. I övrigt är kontrollen normalt sett inte riskbaserad.

8.2. Hur bör riskanalys ske?

Utöver den undersökning som ska ske av alla bisamhällen inom en radie av tre kilometer vid nya fynd av amerikansk yngelröta ska du bedöma om det finns anledning att undersöka kontaktbigårdar. Detta står i 39 § tredje stycket. I bilaga 6 finns det en checklista med frågor du kan ställa för att lättare kunna bedöma om det finns risk att amerikansk yngelröta har överförts. Ta hjälp av Jordbruksverkets bihälsorådgivare, det nationella referenslaboratoriet eller länsveterinären om du behöver!

Riskanalysen bör baseras på risk och erfarenhet. I analysen ska du identifiera och bedöma varje väsentlig risk utifrån sannolikhet och konsekvens. Följande faktorer bör ingå i riskanalysen:

Regelverket

- Bedömer du att biodlaren är medveten om regelverket och respekterar det?
- Bedömer du att eventuell personal känner till och respekterar regelverket?

Kontrollobjekten (typ av företag, resultat vid tidigare kontroll, egna åtgärder för att säkerställa korrekthet, personalens kompetens etc.)

- Är det fler än en person som ansvarar för det praktiska biodlingsarbetet?
- Är det ofta ny personal?
- Brukar det vara ordning och reda?
- Har bigårdar som tillhör biodlaren tidigare varit drabbade av amerikansk yngelröta?
- Brukar biodlaren handla med bin, inklusive att ta in bin från andra länder?
- Är ditt intryck att biodlaren har goda rutiner?
- Om biodlaren har flera bigårdar, hur ser rutinerna för särskilt av material ut mellan bigårdarna?
- Följer biodlaren ett egenkontrollprogram för att ha koll på sportal av amerikansk yngelröta? I så fall, hur hanterar biodlaren höga sportal?
- Om det är en godkänd biodlare, har denne eller personal till denne undersökt bisamhället avseende amerikansk yngelröta inför varje flytt?

Konsekvenser av eventuella felaktigheter (bina blir sjuka)

- Använd checklistan i bilaga 6 för att bedöma risken att amerikansk yngelröta har överförts.

Varor/produkter (egenskaper etc. hos vara/produkt som påverkar risken för felaktigheter)

- Säljer biodlaren avläggare eller drottningar?

Övrigt som anses väsentligt för en riskanalys inom kontrollområdet exempelvis branschriktlinjer”

- Kan biodlaren uppvisa en ifylld bihusesyn?

Vid stickprov, det vill säga urval av vilka bisamhällen du ska undersöka i enlighet med 37 b §, bör du undersöka bisamhällen som sitter på en eller två lådor trots att övriga bisamhällen i bigården har flera lådor. Om dessa bisamhällen inte är årets avläggare eller bisamhällen som har delats kan deras begränsade tillväxt bero på att de inte är friska. Utöver att aktivt välja några misstänkt svaga bisamhällen bör du även slumpvis välja ett eller flera till synes representativa bisamhällen som du också undersöker.

När det gäller varroakvalster och trakékvalster behöver du inte göra en egen riskbedömning om när kontaktbigårdar måste undersökas. I 39 c § andra stycket står det att tillsynsman ska undersöka kontaktbigårdar som under de tre senaste månaderna har varit i kontakt med levande bin från det bisamhälle angripet av varroakvalster. Det gäller bara bisamhällen utanför zon 1. Motsvarande bestämmelse för trakékvalster finns i 39 e §. Du måste alltså fråga biodlaren om hon eller han känner till att bin från det bisamhälle som nu har varroakvalster eller trakékvalster har varit i kontakt med bin i en annan bigård. Om svaret är ja ska du ta reda på var dessa bisamhällen är uppställda och direkt eller via länsstyrelsen underrätta den tillsynsman som ansvarar för det eller de distrikt bisamhället eller bisamhällena står i.

9. Förbered kontrollen

Håll ordning på de dokument du behöver för kontrollen och se till att du har tillräckligt med material för provtagning. Du bör veta ungefär hur många bisamhällen du ska undersöka så att du kan planera tidsåtgången och ha tillräckligt många skyddshandskar med dig.

9.1. Gå igenom resultatet av riskanalysen

För offentlig kontroll ska man upprätta en årlig plan för kontrollen. Vid upprättandet av planen bör hänsyn tas till resultatet av riskanalysen. Med utgångspunkt i riskanalysen identifieras bigårdar som bör bli föremål för kontroll. Vid planering av bitillsyn är riskanalysen användbar vid urval av bigårdar som ska ingå i övervakning av varroakvalster och kontaktbigårdar som ska undersökas inom ramen för smittutredningar.

De flesta besök i bigårdar kan du inte planera, eftersom de beror på misstankar om sjukdom, smittutredningar eller biodlare som behöver tillstånd att flytta. Utan möjlighet till planering är du dock inte! Du kan kontakta godkända biodlare och andra som du vet brukar behöva tillstånd att flytta och boka in tid för undersökning. Gör om möjligt dessa undersökningar tidigt på säsongen. Om länsstyrelsen ger dig i uppdrag att övervaka spridning av varroakvalster i zon 2 eller zon 3 kan du också planera in dessa besök så att det fungerar för både dig och biodlarna. Boka in dessa besök framåt augusti, då eventuella kvalster har uppförökats i bisamhällena. I bilaga 14 finns det ett exempel på en mall du kan använda för att planera din bitillsyn. Den finns i Excel och länsstyrelsen kan skriva ut eller skicka den till dig på e-post.

En del tillsynsmän har uppsökande verksamhet för att få tillräcklig kännedom om sitt distrikt. Om du har uppsökande verksamhet utifrån ett eget initiativ kan du aldrig kräva att få undersöka bisamhällen som inte är föremål för en smittskyddsutredning, övervakning eller för att biodlaren vill ha tillstånd att flytta! Du kan inte heller kräva att få tillträde till en bigård om länsstyrelsen har gett dig i uppdrag att uppsöka en viss procentsats av bigårdarna i distriktet, men inte pekat ut exakt vilka bigårdar du ska besöka.

9.2. Checklista med kontrollpunkter

Kontrollen bör baseras på en dokumenterad och fastställd checklista. Checklistan bör utarbetas med tillämplig lagstiftning och resultatet av riskanalysen som grund. I bilaga 2 finns exempel på en checklista du kan ha som stöd när du undersöker ett bisamhälle. Du behöver inte använda den om du inte vill, men läs gärna igenom den ibland.

9.3. Tidpunkt

Planera in besök hos godkända biodlare inom övervakningsområden tidigt på säsongen, men när du det finns yngel. Planera in besök för övervakning av varroakvalster i augusti. Kontakta drottningodlare som du vet brukar flytta bin över zongräns och planera in tid för nedfallsprov.

9.4. Register

Biodlare ska anmäla stadigvarande uppställningsplats för bisamhälle när de etablerar sin bigård och vid förändring. Länsstyrelsen har uppgift om var bisamhällen är stadigvarande uppställda. Flera länsstyrelser har också uppgifter om var tillfälliga uppställningsplatser finns. Länsstyrelserna hjälper dig som tillsynsman att få kännedom om var det finns bigårdar i ditt distrikt. Underlaget du får från länsstyrelsen innehåller personuppgifter och du får bara hantera det inom bitillsynen. Det finns mallar som kan hjälpa tillsynsmän att hålla ordning på bigårdar. Kontakta din länsstyrelse om du vill få mallarna digitalt.

10. Hur genomförs kontrollen?

Som tillsynsman har du omfattande befogenheter. Du har ju faktiskt rätt att avliva bisamhällen med kliniska symtom på amerikansk yngelröta. Biodlaren är i beroendeställning i förhållande till dig. Hur du uppför dig och hur tydlig du är i din kommunikation med biodlaren påverkar biodlarens bild av bitillsynen.

Inled alla besök hos biodlare med att förklara vad du ska göra och hur de bäst hjälper dig. Det här är särskilt viktigt om det gäller en smittutredning. Om det är biodlaren som har kontaktat dig, se till att du har förstått vad biodlaren behöver hjälp med. Gör därefter de undersökningar du behöver, inklusive eventuell provtagning.

Se sedan till att i lugn och ro få fylla i de beslut och blanketter som behövs. Avsluta med att gå igenom vad du har sett och vad du har beslutat. Om du skriver ett föreläggande, förklara för biodlaren varför det är så viktigt att de rättar sig efter lagstiftningen. Se till att biodlaren får den tid hon eller han behöver för att förstå eventuella beslut och villkor för dem. Det är bättre att du stannar fem minuter extra och förklarar än att det blir fel.

10.1. Avisering

Inom bitillsyn får du föränmäla alla besök som inte har initierats av biodlaren själv. Om du inte kan få tag på en biodlare under en smittutredning kan du behöva undersöka bina ändå. Kontakta din länsstyrelsesamordnare i dessa fall.

10.2. Undersökning

Grundregeln är att du ska undersöka alla bisamhällen i en bigård. Det gäller både om du gör undersökningar inom ramen för en smittutredning eller innan du kan besluta om tillstånd att biodlaren får flytta något från skydds- eller övervakningsområde eller från zon 2 eller zon 3. Det står i 37 §. Att du i vissa fall får undersöka bisamhällen stickprovsvis betyder inte att du *måste* göra det. Det är upp till vilken risk du bedömer det finns att bisamhällena inte är friska.

I bilaga 2 finns det en checklista över vad du ska leta efter när du undersöker ett bisamhälle.

Även om grundregeln är att du ska undersöka alla bisamhällen så finns det situationer då det inte är nödvändigt. Det står då i paragrafen att den är ett *undantag* från 37 §. När det gäller undersökning för amerikansk yngelröta hittar du tre sådana undantag i 37 b §. Alla går ut på att du istället för att undersöka alla bisamhällen i bigården kan göra ett urval, ett stickprov, och undersöka färre bisamhällen. Vid dessa tre tillfällen kan du undersöka stickprovsvis för amerikansk yngelröta:

- Du eller en annan tillsynsman har undersökt bigården tidigare under kalenderåret och då inte sett några symtom på amerikansk yngelröta. Om det inte är du som har gjort undersökningen ska du be att få se beslut som rör bisamhällena i bigården.
- Du eller en annan tillsynsman har tagit ett samlingsprov från bigården under kalenderåret och provet visar att det inte finns sporer av amerikansk yngelröta i bigården. Du kan alltså dra nytta av resultatet av en smittskyddsutredning som är utförd av dig eller en annan tillsynsman. Biodlaren ska kunna styrka detta genom att visa dig provsvaret och beslutet/kontrollrapporten från den tillsynsman som tog provet.
- Beslutet gäller en godkänd biodlare som vill ha tillstånd att flytta mellan hem- och utbigårdar och där flytten innebär att något förs ut från ett övervakningsområde.

Om du väljer att undersöka stickprov ska du välja ut så många bisamhällen till undersökning som du anser behövs med hänsyn till rådande omständigheter. Som nedre gräns rekommenderar vi att du väljer ut 10 procent av bisamhällena i varje bigård och går igenom dem grundligt. Välj några bisamhällen utifrån risk att de verkar ha haft en svag utveckling och några utifrån slump. Undersök de slumpvis utvalda bisamhällena först.

Vid undersökning av eventuell förekomst av amerikansk yngelröta i ett bisamhälle ska du systematiskt och noggrant granska samtliga yngelkakor. Yngelramarna ska lyftas upp en i taget och om det behövs ska bina skakas av innan du kan undersöka ynglet. Låt biodlaren lyfta upp och sätta ned ramarna. Om du av någon anledning själv måste göra det är det viktigt att du undviker att krossa bin när du undersöker bisamhället. Iakta särskilt cellockens utseende samt ynglets lukt och konsistens. Innehållet i misstänkta celler undersöker du avseende dess tråddragande egenskaper med hjälp av en tändsticka. Genom att hålla kakan på så sätt, att solen lyser ned i cellbottenarna kan du upptäcka onormala tillstånd hos ynglet.

Ser alla undersökta bisamhällen välsköta och friska ut behöver du inte undersöka fler än de du valt ut för ditt stickprov. Om vaxet i yngelrummen är mycket mörkt och det är svårt att bända isär ramarna från varandra kan det vara så att yngelrummen inte är undersökta på länge. Då finns det skäl att utöka din undersökning till fler bisamhällen innan du kan ta ställning till om du kan ge tillstånd till flytt.

Även när det gäller undersökning för varroakvalster finns det ett undantag från kraven i 37 § att du ska undersöka alla bisamhällen. Det undantaget står i 39 a § och föreskriver att du ska undersöka minst en tredjedel av bigårdens bisamhällen, dock minst två bisamhällen. Du kan inte välja mellan att undersöka minst en tredjedel *eller* två bisamhällen. Du kan bara välja att undersöka en tredjedel av bigårdens bisamhällen om det betyder att det är två eller flera bisamhällen som då blir undersökta.

Om du hittar varroakvalster innan alla bisamhällen i bigården är undersökta behöver du inte undersöka resterande bisamhällen avseende varroakvalster. Hela bigården hamnar i zon 1. Om du inte hittar varroakvalster på annat sätt måste du i allmänhet göra ett nedfallsprov.

10.2.1. Undersökning av vaxförråd

I samband med att du gör en grundläggande undersökning av bisamhällena hos en biodlare ska du också undersöka utbyggda vaxkakor i biodlarens vaxförråd. Du behöver inte undersöka alla vaxkakor, utan gör stickprov på utbyggt vax som ska användas i biodling igen. Reglerna om detta står i 37 a §. Tänk utifrån risk att vaxet kan sprida amerikansk yngelröta när du bestämmer dig för hur mycket vax du ska undersöka. Förhör dig gärna om vilka rutiner biodlaren har när det gäller vaxkretslopp, eventuell särhållning av vax från olika bigårdar eller om biodlaren har utbyggt vax efter bisamhällen som har dött i sitt vaxförråd. Du kan också utgå från relevanta frågor i checklistan i bilaga 6.

Det du ska leta efter är tecken på amerikansk yngelröta. Du måste alltså undersöka vaxkakor som har suttit i en yngellåda. Tecken på amerikansk yngelröta kan synas som kvarsittande cellock eller som intorkade rester i cellerna. Öppna eventuella intorkade, kvarsittande cellock. Du behöver bara undersöka vax som biodlaren avser att använda igen i sin biodling. Det som ska till omsmältning ska du inte lägga tid på.

10.2.2. Förvildade bisamhällen

Detta handlar enbart om förvildade honungsbin, inte andra arter av vilda bin. Enligt 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) behöver du inte undersöka förvildade bisamhällen/svärmar innan de förintas om du misstänker att de har amerikansk yngelröta, varroakvalster eller

trakékvalster. Du kan misstänka detta om dessa sjukdomar har konstaterats under innevarande eller föregående kalenderår inom ett avstånd av tre kilometer från det förvildade bisamhället. Om det går kan du hand undersöka eller ta prov på det om det förvildade bisamhället och eventuellt sätta över det i en bibostad.

10.3. Provtagning och analys

Om det finns en misstanke om att någon av de anmälningspliktiga sjukdomarna har drabbat ett bisamhälle får du eller i vissa fall ska du ta prov på bisamhället. Det regleras i 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212). Detta gäller alltså även om du besökte bigården som en del av uppsökande verksamhet, men en misstanke om sjukdom uppstår under ditt besök. Vad för slags prov du ska ta kan du läsa om nedan. I Statens jordbruksverks föreskrifter om kontroll av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster finns det regler om provtagningsmetod i 38, 39 b och 39 d §§. Utförligare provtagningsinstruktioner och hantering av prov finns i bilagorna 3-5. Observera att du alltid ska fylla i en remiss (den senaste versionen) som ska skickas med provet.

Provtagningen sker utan kostnad för biodlaren. Att däremot ta prov för att få en bild av hälsoläget utan att det finns en misstanke om sjukdom kan inte bekostas av bitillsynspengar.

10.3.1. Provtagning avseende amerikansk yngelröta

Om du ska ta prov för analys av amerikansk yngelröta och bisamhälle har yngel amerikansk yngelröta ska du ta ett kakprov. Det framgår av 38 § punkt 1. Att ta ett kakprov innebär att du ska skära ut en bit vaxkaka med yngel/puppor eller rester av yngel/puppor. Den bit du skär ut ska vara minst 8 * 8 cm. Har du hittat en cell där larven eller puppan troligen har amerikansk yngelröta kan du gärna markera den cellen med en tandpetare eller tändsticka så går det snabbare för laboratoriet att hitta den.

Om bisamhället saknar yngel kan du ta prov på andra material än vaxkakor med yngel eller puppor. Det står i 38 § punkt 2. Du kan råka ut för detta om du misstänker amerikansk yngelröta i början eller i slutet av biodlingssäsongen och inte vill vänta till dess det finns yngel. De rekommendationer som referenslaboratoriet ger är att du i dessa fall ska ta prov på fullbildade bin. För provtagning vid smittutredning, se under rubriken ”Smittutredning”.

Även om ett bisamhälle har kliniska symtom på amerikansk yngelröta ska du ta prov och skicka provet för konfirmerande analys. Det framgår av 38 a §. Det ger referenslaboratoriet en helhetsbild över hur läget med amerikansk yngelröta ser ut i landet. Det är också en trygghet för dig att din diagnos är korrekt.

Om du misstänker att ett bisamhälle som har dött under vintern kan ha haft amerikansk yngelröta kan du ta prov på det. Kontakta referenslaboratoriet och resonera om på vilket material du i så fall ska ta prov.

10.3.2. Provtagning avseende varroakvalster

Ser du varroakvalster på något bi i bigården anser vi att bigården är angripen av varroakvalster. Du behöver inte ta prov då.

Om du befinner dig i zon 2, zon 3 eller i icke smittförklarade område avseende varroakvalster och inte kan se varroakvalster okulärt, ska du ta prov. Du kan ta prov på flera olika sätt, beroende på vad som är smidigast. I bilaga 4 finns det instruktioner för olika provtagnings-

metoder du kan göra. Om du inte med någon av dessa snabba metoder kan påvisa varroakvalster ska du göra ett nedfallsprov. Det framgår av 39 a § andra stycket. Av länsstyrelsen får du de inlägg du ska använda till detta. Placera det på bikupans botten. Gör det i minst en tredjedel av bigårdens bisamhällen, dock hos minst två bisamhällen i bigården. Tidigast efter tio dagar måste du åka tillbaka till bigården och samla in nedfallet. Om du har fullgod syn eller lupp kan du på plats undersöka nedfallet och se om där finns varroakvalster. Hittar du inga varroakvalster, eller kan du inte avgöra om det finns varroakvalster i nedfallet ska du skicka nedfallet till ett laboratorium. Det framgår av 39 b §.

10.3.3. Provtagning avseende trakékvalster

Prov avseende trakékvalster tar du alltid på fullbildade bin. Om det är möjligt ska provtagning ske under hösten. Ta bin från yngelrummet. Du ska enligt 39 d § följa referenslaboratoriets instruktioner. Du hittar de instruktioner som gäller för närvarande i bilaga 5.

10.3.4. Analys

Alla prov som ska analyseras inom ramen för bitillsynen ska skickas till Sveriges referenslaboratorium för bihälsa vid SLU. Adress står på remisserna. Laboratoriet är ackrediterat för analys av samtliga bisjukdomar av intresse för bitillsynen. De är dock inte ackrediterade för provtagningen som utförs av tillsynsmän. De kan bara analysera provet som kommer till dem i ett bra skick, så läs instruktionen för provtagning och hantering av prov innan du tar provet. När provet är analyserat, får tillsynsmannen meddelande om resultatet.

10.4. Dokumentationskrav

Som tillsynsman ska du löpande fylla i blanketten räkning och tidsredovisning (V10). Det är den du också ska skicka till länsstyrelsen för att sedan få ut din ersättning. Utöver de tider då du är ute och undersöker bisamhällen kan du fylla i de tider du lägger på att till exempel ge rådgivning i telefon, eller ringer runt för att boka tider för bitillsyn. För de fall du inte åker ut till en bigård måste du också skriva upp vem du pratar med, så att länsstyrelsen kan följa upp det vid sin granskning. Skriv gärna någon notering om vad ni pratade om också, det kan även vara bra för din egen uppföljning! I slutet av året summerar du bitillsynen på blanketten verksamhetsrapport V12. Den utgör ett underlag för statistiken.

10.5. Kontrollrapport och beslut

Varje utförd kontroll ska enligt förvaltningslagen dokumenteras på ett lämpligt sätt. För bitillsynen finns blankett V5 som är en kombinerad rapport och ett beslut. I föreskrifterna omnämns denna som *förrättningsprotokoll*. Den innehåller både en beskrivning av vad du har gjort- en rapport- och en del där ditt beslut finns. Den ska du fylla i efter varje tillsynsbesök, samt underteckna. Om du ger rådgivning via telefon ska du däremot använda verksamhetsrapporten. Läs mer i avsnittet Att skriva beslut!

Din rapport/ditt beslut upprättas i form av ett original och en kopia. Originalen ska du lämna till den som rapporten eller beslutet rör, oftast en biodlare. Kopian behåller du. Dessa rapporter och beslut är så kallade allmänna handlingar. Allmänna handlingar är handlingar som förvaras hos myndigheter och är inkomna dit eller upprättade där. En handling kan vara på papper, men också elektronisk. Du får inte slänga allmänna handlingar som du har upprättat. Du får inte heller förstöra dem utan att det finns ett gallringsbeslut. Det här regleras i offentlighets- och sekretesslagen, 2009:400, som i sin tur hänvisar till arkivlagen. Att gallra innebär att handlingar förstörs så att det inte längre går att ta del av dem. Även om det är du som har skrivit besluten är de genom att vara allmänna tänkta att finnas kvar för vem som

helst att begära ut och ta del av. Jordbruksverket kan inte skriva gallringsbeslut åt andra myndigheter. Det är Riksarkivet som beslutar om gallring. Tills vidare rekommenderar vi att om du slutar som tillsynsman så ska du överlämna ditt arkiv över beslutskopior m.m. till länsstyrelsen. De har visserligen inte ansvar för din arkivvård, men de utser efterträdaren till dig och det är funktionen tillsynsman som är myndighet här, inte personen.

Dina beslut är också med största sannolikhet offentliga handlingar. Det betyder att de inte är sekretessbelagda enligt offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Om någon annan än den som beslutet riktar sig till vill ta del av ett beslut som du har skrivit ska du bedöma om du kan lämna ut beslutet som det är, eller om något i beslutet ska döljas. Kontakta omedelbart din länsstyrelse om någon begär ut handlingar från dig, så att du får hjälp att göra rätt.

11. Bedömningsgrunder

Som tillsynsman ska du dels bedöma om ett bisamhälle är friskt, men också om en biodlare uppfyller de krav som ställs på dem i lagstiftningen. För bitillsynen handlar bedömningsgrunder om det går att svara ja eller nej på de påståenden som finns nedan. Om svaret är ja på frågor som rör handlar om förekomst av kvalster eller tecken på amerikansk yngelröta kan din bedömning resultera i att du måste fatta beslut om åtgärder. Om du svarar nej på de påståenden som handlar om ifall biodlaren följer regler eller villkor i beslut kan din bedömning resultera i att du skriver ett föreläggande till biodlaren att rätta sig.

- Bisamhället har amerikansk yngelröta.
- Bisamhället är angripet av varroakvalster.
- Bisamhället är angripet av trakévalster.
- Utbyggt vax i vaxförråd ser ut att ha innehållit larver med amerikansk yngelröta.
- Biodlaren förefaller ha behandlat sina bin mot varroakvalster i tillräcklig utsträckning i förhållande till behovet.
- Vax och honung förvaras så att bin inte kommer åt det.
- Bibostäder som inte längre hyser ett bisamhälle är tillslutna så att andra bin inte kommer in i dem.
- Begagnade bibostäder och biodlingsredskap är tillräckligt väl sanerade för att få flyttas ut ur skydds- eller övervakningsområde.
- Den godkända biodlaren förefaller undersöka sina bin innan de flyttas.

12. Kommunikation vid konstaterad eller misstänkt bisjukdom eller skadegörare

När du som tillsynsman misstänker eller konstaterar att ett bisamhälle som finns i ett för sjukdomen icke smittförklarad område ska du anmäla det till länsstyrelsen. Det framgår av 10 § bisjukdomsförordningen (1974:212). Du behöver alltså inte vänta med att anmäla till dess att du har ett provsvar, utan redan misstanken är grund för att anmäla.

I 41 § följs kravet i bisjukdomsförordningen (1974:212) upp och det framgår att om du konstaterar varroakvalster i zon 2, zon 3 eller icke smittförklarad område avseende varroakvalster ska du anmäla det till länsstyrelsen. I samma paragraf finns det också en skrivning om att Jordbruksverket för ett särskilt område kan besluta annat. Några beslut finns inte, utan du anmäler alltid till länsstyrelsen.

För trakékvalster måste du anmäla både till länsstyrelsen och till Jordbruksverket. Anmälan till Jordbruksverket gör du när trakékvalster är konstaterade, det vill säga du har ett positivt provsvar. Det framgår av 42 a §.

Du kan göra anmälan per telefon eller per e-post. För att underlätta den vidare hanteringen med smittutredning och smittförklaring ska du ha med följande information:

- Vilken sjukdom/skadegörare det gäller
- När du konstaterade sjukdom/angrepp
- De geografiska koordinaterna till bigården. Du ska ange koordinaterna i SWEREF 99.
- Namn och telefonnummer till drabbad biodlare
- Om det finns kontaktbigårdar

12.1. Berätta när utbrottet är hävt

För att smittförklaringarna ska fungera effektivt ska Jordbruksverket också häva dem när de inte längre behövs. Återkopplingen från tillsynsmännen till länsstyrelserna är central för att Jordbruksverket ska få reda på att ett område inte längre behöver vara smittförklarad.

Rapportera därför till länsstyrelsen när du har gjort uppföljande besök i bigården och inga bisamhällen vare sig i denna bigård eller inom 3 km längre visar tecken på amerikansk yngelröta. Glöm inte att ange bigårdens koordinater, helst i SWEREF 99TM. Hänvisa gärna till när du skickade in information om utbrottet, så ökar säkerheten avseende att vi upphäver rätt skyddsområde.

Tänk på att denna återrapportering även behövs för de övervakningsområden som har legat några år, men där sjukdomen är bekämpad och det inte finns skäl att misstänka att det är förhöjd risk för smitta inom området.

13. Åtgärder vid konstaterad amerikansk yngelröta eller fynd av varroa - eller trakékvalster

I det här avsnittet redogör vi för reglerna som gäller avlivning och förintning. I bilaga 7 hittar du detaljerade beskrivningar av hur du praktiskt går tillväga.

Om du anser dig kunna anförtro åt biodlaren att utföra alla eller vissa av de beslutade bekämpningsåtgärderna ska du i beslutet precisera vilka åtgärder som biodlaren ska vidta och inom vilken tid. Biodlaren ska underteckna att hon eller han mottagit beslutet. När biodlaren genomfört de föreskrivna åtgärderna meddelar biodlaren dig detta. Har biodlaren inte meddelat att åtgärderna är vidtagna inom den tid du har bestämt och du vid kontroll ser att biodlaren inte utfört åtgärderna kan du själv verkställa eller låta verkställa åtgärderna. Detta kan enligt 5 § bisjukdomslagen (1974:211) ske på biodlarens bekostnad.

13.1. Amerikansk yngelröta

Av 40 § framgår att du ska besluta att bisamhällen som har amerikansk yngelröta ska förintas. Det betyder att alla bisamhällen som har kliniska tecken på amerikansk yngelröta ska avlivas. Kliniska tecken kan du bara se om det finns täckt yngel. Att se tecken på amerikansk yngelröta på vaxkakorna utan att det finns täckt yngel räcker inte, inte heller att du har fått ett provsvar som visar att det finns sporer av amerikansk yngelröta i bisamhället.

Det är inte alltid lämpligt att avliva bisamhället direkt, till exempel om många bin är ute och flyger. Du kan däremot uppdra åt biodlaren att flusteröppningen omedelbart minskas så mycket som möjligt för att hindra främmande bin att ta sig in i kupan. Markera de bisamhällen som du har konstaterat amerikansk yngelröta i på lämpligt sätt, t.ex. med kritstreck, så att inte något av dem förbigås när du följer upp avlivningen, eller själv avlivar sjuka bisamhällen.

Att förinta ett bisamhälle betyder att både avliva bina och destruera dem och deras vaxbygge och bostad. Även om paragrafen anger att du ska besluta om förintning bör du också vara inställd på att genomföra avlivningen. Du får förelägga biodlaren att förinta sina bin, men för att få ersättning för förlusten av bina måste en tillsynsman vara med under förintningen. Om biodlaren inte vill eller kan rätta sig efter ditt beslut om förintning är det mest realistiska alternativet att du i alla fall avlivar bisamhället. Du får göra detta omedelbart efter det att biodlaren skrivit att denne tagit emot beslutet. Biodlaren kan överklaga ditt beslut hos Jordbruksverket, men det förhindrar inte att du genomför de beslutande åtgärderna. Vägrar biodlaren att skriva på beslutet eller hindrar dig att utföra åtgärderna, ska du begära handräckning av Kronofogdemyndigheten. Handräckning betyder inte att kronofogden praktiskt ska utföra arbetet, men hon eller han ska se till att det är möjligt för dig att utföra ditt arbete. Biodlaren får då stå för kostnaderna för Kronofogdens insats. Om biodlaren vägrar att bistå dig att utföra nödvändiga åtgärder får biodlaren också betala eventuell annan hjälp du behöver köpa in för att jobbet ska bli gjort. Att det är kronofogdemyndigheten och inte polisen beror på att lagstiftningen som rör bekämpande av bisjukdomar är ålderdomlig. Även om Kronofogdemyndigheten normalt sett inte utför denna typ av handräckning så är de bundna av lag att vid behov bistå dig om det behövs. Biodlaren är skyldig att hjälpa dig i bekämpningsarbetet (4§ bisjukdomslagen 1974:211).

40 § ger dig också bemyndigande att besluta om övriga åtgärder som behövs för bekämpning av amerikansk yngelröta. Det kan vara att utbyggt vax i vaxförrådet ska smältas om och att andra bisamhällen i bigården ska sättas över på rent vax.

När det har gått minst 30 dagar sedan du eller biodlaren efter ditt beslut har bekämpat amerikansk yngelröta i en bigård ska en tillsynsman göra ett återbesök i bigården. Det står i 38 b §. Detta är förutsatt att det finns bisamhällen kvar efter förintningen. Vid återbesöket ska du undersöka alla bigårdens återstående bisamhällen och du kan inte göra det slumpvis.

13.2. Varroakvalster

Du ska som tillsynsman i normalfallet inte besluta att ett bisamhälle ska förintas på grund av att det har varroakvalster. Det kan finnas fall då det är motiverat, om det till exempel är många bin som visar symtom på virussjukdomar som kan spridas via varroakvalster. Utgångspunkten är att varroakvalster på bin ska kontrolleras med genomtänkt behandling av bisamhällena, eller av biodlingstekniska åtgärder i syfte att minska kvalstermängden.

Om du bedömer att en biodlare inte kontrollerar varroakvalster i tillräcklig utsträckning får du besluta att biodlaren ska bekämpa varroakvalster. Det står i 42 §. Du ska som villkor skriva att bekämpningen ska ske genom en behandlingsmetod som har en vetenskapligt dokumenterad effekt. I boken Sjukdomar, parasiter och skadegörare i bisamhället av Ingemar Fries och Preben Kristiansen finns det bra exempel på metoder att behandla bin med. Om biodlaren vill använda en annan metod och du är osäker på om den är lämplig kan du fråga Jordbruksverkets rådgivare i bihälsa eller referenslaboratoriet för bihälsa.

13.3. Trakévalster

När den här vägledningen skrivs har vi ännu inte konstaterat trakévalster i Sverige. Även om det är en skadegörare som går att kontrollera vill vi om möjligt hålla Sverige fritt från parasiten. Därför vill vi begränsa dess spridning genom att dels avliva de första angripna bisamhällena och dels genom restriktioner för flytt (se nedan).

Det är viktigt med en helhetsbild för att Jordbruksverket ska kunna besluta om när det är proportionerligt att börja behandla bisamhällen mot trakévalster istället för att avliva dem. Därför vill vi att du som tillsynsman informerar oss om alla konstaterade fynd av trakévalster. Det står i 42 a §. Om Jordbruksverket beslutar att ett bisamhälle som är angripet av trakévalster ska förintas ska du i din tur skriva ett beslut riktat till biodlaren. Av beslutet ska det framgå att bisamhället ska förintas, men att bibostaden kan användas till ett nytt bisamhälle efter att den har blivit väl rengjord.

13.4. Hantering av förvildade bisamhällen

Om det finns kända förvildade bisamhällen av honungsbin i ett smittförklarat område, eller i ett område där det pågår utbrott av bisjukdom behöver du bedöma om bisamhällena kan finnas kvar eller om de ska avlivas. Du ska enligt andra stycket i 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) bedöma om det finns anledning att *misstänka* att de förvildade bina har amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakévalster. Om du misstänker det får du enligt 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) avliva bina utan att undersöka dem först.

Enligt 43 § kan du misstänka sjukdom om amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakévalster har konstaterats under innevarande eller föregående kalenderår inom ett avstånd av tre kilometer från det förvildade bisamhället. Regeln betyder att du får avliva bina utan att undersöka dem först, men den betyder inte att du alltid ska göra det. Går det att ta rätt på bina

och sätta dem i en bikupa, eller om det går att komma åt dem och ta prov på dem får du göra det. Regeln är skriven som den är eftersom det inte alltid är möjligt att komma åt bina.

Om du inte kan undersöka eller fånga de förvildade bina och du bedömer att det finns anledning att misstänka att de kan vara sjuka eller kvalsterangripna ska du besluta om åtgärder som syftar till att hindra smittspridning. Åtgärderna ska begränsas till att avliva bina och göra vaxbygget oåtkomligt för andra bin. Skriv ett beslut oavsett om du kan rikta det mot en fastighetsägare eller inte och oavsett om fastighetsägaren accepterar åtgärderna eller inte.

Om det inte går att täta ingångshålen till vaxbygget så att bina inte kommer in dit ska du besluta att vaxbygget ska tas bort. Det beslutet kan du också ta om kostnaden för bekämpningen blir lägst genom att avlägsna vaxbygget. Om det går att täta ingångshålen ska det vara på ett sätt som också hindrar fåglar från att picka bort tätningen.

Om det är möjligt genomför du själv åtgärderna med avlivning och förintning, samt tätning. Fastighetsägaren ska enligt 12 § bisjukdomsförordningen (1974:212) både ge dig en möjlighet att utföra arbetet och vid behov även hjälpa dig i arbetet. Kronofogdemyndigheten ska på begäran av dig lämna handräckning om så krävs.

Om hantverkare eller andra yrkeskunniga personer måste anlitas för att frilägga bisamhället eller för att reparera eventuella skador ska du skriva vad som ska göras i beslutet. Du beslutar dels vilka åtgärder som ska vidtas och dels inom vilken tid de ska göras. Det ankommer sedan på fastighetsägaren att anlita hantverkare och skaffa material. Du utför även i dessa fall sådana åtgärder som du kan göra, t ex avlivande av bina. Har fastighetsägaren inte genomfört de av dig beslutade åtgärderna när den beslutade tidsfristen har löpt ut kan du besluta om att låta verkställa åtgärderna på fastighetsägarens bekostnad.

Om fastighetsägaren motsätter sig de åtgärder du planerar ska du bedöma hur stor skada åtgärderna eller förlusten kan beräknas motsvara i pengar. Av 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) framgår det att du inte ska vidta några åtgärder utan Jordbruksverkets medgivande ifall det är så att skadan inte är ringa. I 44 § har Jordbruksverket bestämt att gränsen för när en kostnad eller en förlust är ringa går vid 400 kronor. Det betyder följaktligen att om det kommer att kosta som mest 400 kronor kan du utföra åtgärden utan Jordbruksverkets medgivande och oavsett om fastighetsägaren vill det eller inte. Om det kostar mer behöver du Jordbruksverkets medgivande. Det förekommer att förvildade bisamhällen är placerade i byggnader där det alltid är olämpligt att använda bensin för att avliva bina. Du får då anlita en skadedjurssaneringsfirma som hjälper dig.

Det händer att tillsynsmän blir ombedda att avliva eller att hämta svärmar. Om du inte har skäl att misstänka amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakévalster får du inte åta dig sådana uppdrag i din roll som tillsynsman. Det är då fastighetsägaren som är ansvarig och det ankommer på fastighetsägaren att bestämma om eventuellt förintande och att svara för kostnader i samband med detta.

14. Utredning av smittspridning

När amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster är konstaterade i en bigård ska du skyndsamt underrätta länsstyrelsen och om det är trakékvalster även Jordbruksverket. Därefter inleds arbetet med att undersöka om sjukdomen eller parasiterna har spritt sig. Detta arbete ska genomföras skyndsamt. Det är länsstyrelsen som vid behov koordinerar utredningen, men eftersom du själv vet var du hittar information om vilka andra tillsynsmän som kan vara berörda kan du ta direkt kontakt med dem också.

14.1. Utredning av spridning av amerikansk yngelröta

När amerikansk yngelröta är konstaterad i ett bisamhälle består smittutredningen av två delar:

- Alla omgivande bigårdar inom 3 km ska undersökas, och
- Tillsynsmannen ska göra en riskbedömning om kontaktbigårdar behöver undersökas.

Det står i 39 § att en tillsynsman ska undersöka alla bisamhällen som ligger inom tre kilometers avstånd från det sjuka bisamhället. ”En tillsynsman” behöver inte vara samma tillsynsman som den som upptäckte det första utbrottet. Om en bigård ligger på gränsen till 3 km eller precis utanför är det inte fel att inkludera den bigården i smittutredningen. Hellre att du besöker en bigård för mycket än en för lite.

För att effektivisera smittutredningarna för amerikansk yngelröta får du ta prov på andra material än vaxkakor med yngel eller puppor. I första hand ska du ta prov på fullbildade, levande bin. Du kan ta samlingsprov, det vill säga ta ut bin från flera bisamhällen i samma bigård och skicka in dem som ett gemensamt prov. Det här står också i 39 §. Vi rekommenderar att du i dessa fall tar bin från alla bisamhällen i bigården, men att du inte blandar dem till ett gemensamt prov själv. I 39 § står det också att om ett samlingsprov visar att det finns sporer av amerikansk yngelröta i en bigård måste du undersöka alla bisamhällen i den bigården okulärt. Var därför noga med att märka upp de små askarna med vilket bisamhälle prov är taget från så du inte behöver gå igenom alla bisamhällen vid återbesöket om det enbart är något bisamhälle har sporer av amerikansk yngelröta. Även om du får ta biprov bör du undersöka misstänkt svaga bisamhällen okulärt redan vid första besöket.

I alla bigårdar där du konstaterar amerikansk yngelröta ska du fråga biodlaren vilka kontakter med bin, biodlingsredskap eller biodlingsprodukter hans eller hennes bigård har haft med andra bigårdar. I bilaga 6 finns det en checklista med frågor du kan ställa för att lättare kunna bedöma om det finns risk att smittämnet har överförts. Du behöver spåra både bakåt och framåt. Att spåra bakåt betyder att du ska försöka identifiera från vilka bigårdar smittan kan ha kommit till den bigård i vilken amerikansk yngelröta är konstaterat. Att spåra framåt betyder att du ska försöka identifiera bigårdar till vilka smittan kan ha förts vidare från den bigård i vilken amerikansk yngelröta är konstaterad. Om du bedömer att det finns risk att amerikansk yngelröta har kommit från eller spridits till kontaktbigårdar ska en tillsynsman undersöka bisamhällena i kontaktbigårdarna. För att göra en rimlig avgränsning ska alla kontaktbigårdar som under de tre senaste månaderna har varit i kontakt med de sjuka bisamhällena undersökas. Tidsangivelsen tre månader är en minimitid. Om biodlaren uppger att hon eller han för fem månader sedan har flyttat flera bisamhällen från en viss bigård är det inte fel att undersöka den bigården också. Undersökningen kan ske genom samlingsprov på motsvarande sätt som i andra stycket. Dessa regler står i 39 §.

14.2. Utredning av spridning av varroakvalster

När det gäller varroakvalster så ska smittutredning inledas när kvalster konstateras utanför zon 1. Av 39 c § framgår att en tillsynsman ska undersöka alla bisamhällen som ligger inom tre kilometers avstånd från det angripna bisamhället.

Fråga biodlaren vilka kända kontakter det angripna bisamhället har haft med levande bin från andra bigårdar. Om det har skett några kontakter mellan levande bin ska en tillsynsman undersöka kontaktbigårdarna också. Även detta står i 39 c §.

14.3. Utredning av spridning av trakékvalster

Trakékvalster ser du inte med blotta ögat, så ett konstaterande betyder ett positivt provsvar. Även om du som vi tidigare har skrivit ska anmäla även misstanke, så startar inte smittutredningen förrän du har provsvar. Precis som för amerikansk yngelröta och varroakvalster ska en tillsynsman besöka alla bigårdar inom 3 km från den angripna bigården. Skillnaden är att en tillsynsman måste ta prov på alla dessa bisamhällen. Det framgår av 39 e §.

Som för amerikansk yngelröta och varroakvalster ska du fråga biodlaren vars bisamhälle har trakékvalster om det finns kontaktbigårdar. För trakékvalster gäller att en tillsynsman ska undersöka alla de kontaktbigårdar som under de senaste tre månaderna har varit i kontakt med vuxna bin från det angripna bisamhället. Även det här står i 39 e §. Att undersöka avser här provtagning.

15. Tillstånd att flytta

I 8 § bisjukdomsförordningen (1974:212) finns den grundläggande regeln om vilka flyttar biodlare får göra och när de behöver tillstånd av en tillsynsman. Biodlare behöver *alltid* tillstånd om de ska flytta ut något av följande ur ett skydds- eller övervakningsområde eller ur zon 1, zon 2 eller zon 3:

- levande bin,
- utbyggda vaxkakor och avfall av sådana,
- begagnade bibostäder, eller
- begagnade biodlingsredskap.

Däremot behöver biodlare inte tillstånd om de under tiden den 1 oktober - den 31 mars vill skicka vaxkakor och avfall av vaxkakor till omsmältning.

I de allra flesta fall ska en tillsynsman undersöka det som ska flyttas innan tillsynsmannen får besluta att det får flyttas. Tänk på att även om smittförklaringen gäller varroakvalster, så ska du vid undersökningen leta efter tecken på alla tre sjukdomarna. I detta kapitel beskriver vi också några undantag från undersökningskravet.

I föreskrifterna om kontroll av amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster finns det många regler om restriktioner för flytt. Det är för att flytten i sig innebär en risk för att smittämnen sprids. I bilagorna 10-12 finns det matriser över alla olika flyttar vi har reglerat.

Observera att det oftast står att du *får* ge tillstånd, inte att du *ska*. Om det finns smittskyddsmässiga skäl till att du inte vill besluta att något får flyttas skriver du ett beslut där du motiverar varför du inte tillåter flytt. Om det inte finns sådana skäl ska du i normalfallet ge tillstånd så länge som det behövs för att biodlaren ska hinna med flytten.

15.1. Tillstånd till flytt utan föregående undersökning

I 10 b och 10 c §§ finns det regler som gör det möjligt att besluta om tillstånd till flytt utan att undersöka det som ska flyttas innan.

Av 10 b § framgår det att du nästan alltid får ge tillstånd att biodlaren får flytta drönare från vilken bigård som helst till en lokal för spermatappning. Med lokal avses den plats där semineringen ska äga rum. Alla drönare som flyttas ska avlivas efter semineringen, även om de inte används för semineringen. Det enda undantaget från den här möjligheten är att du enligt andra stycket i 13 a § inte utan undersökning får besluta att flytta drönare från en bigård i vilken det är konstaterat amerikansk yngelröta.

I 10 c § finns det tre undantag från kravet på att det som ska flyttas ska undersökas innan du kan skriva beslut. Syftet med dem är att underlätta för biodlarna att få bort bibostäder och redskap från bigårdarna så att risken för smittspridning minskar samt att det blir smidigare att skicka vax på omsmältning. Flytten kan ske ut från vilket smittförklarat område som helst. Du får även ge tillstånd för dessa flyttar från en bigård där det pågår ett utbrott av amerikansk yngelröta eller trakékvalster.

Det första fallet i 10 c § handlar om din möjlighet att besluta att begagnade bibostäder, med eller utan döda bin, får flyttas till anläggning för destruktion, eller till lokal där sanering ska ske. Du ska villkora beslutet med att bibostäderna ska vara så tillslutna att andra bin inte kan komma in i dem. Flytten ska gå direkt från bigården till destruktion eller sanering.

Det andra fallet handlar om flytt av begagnade biodlingsredskap, som ska till en anläggning för destruktion eller till lokal där sanering kan ske. Även i detta fall ska det som flyttas vara förpackat så att bin inte kommer åt det.

I det sista fallet får du tillåta att begagnat vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta och som är förpackat så att bin inte kommer åt det får skickas till omsmältning. Vax som hör till ett bisamhälle med amerikansk yngelröta däremot ska förintas.

15.2. Flytt från skydds- och övervakningsområde för amerikansk yngelröta

Det är två paragrafer som reglerar vilka beslut om flytt från skydds- eller övervakningsområde du får fatta, 13 a och 13 b §§. 13 a § handlar om vad som gäller vid flytt från ett skyddsområde och 13 b § handlar om vad som gäller ut från ett övervakningsområde. I båda fallen ska du ha undersökt bisamhällen i bigården i enlighet med 37 och 37 b §§ och inte sett tecken på amerikansk yngelröta innan du skriver ett beslut som innebär att det är tillåtet att flytta. Om du ser tecken på amerikansk yngelröta ska ditt beslut innebära att biodlaren inte får flytta. Om du ska grunda ditt beslut på prov enligt 37 b § får det inte finnas några sporer i provet. Det finns inte något gränsvärde där det går att säga att det inte är någon risk att bisamhället utvecklar sjukdom, så därför har vi nolltolerans mot sporer när det gäller beslutsunderlag. Båda paragraferna reglerar också flytt av allt som är omnämnt i bisjukdomsförordningen (1974:212), det vill säga levande bin, skattlådor, utbyggda vaxkakor och avfall av sådana, begagnade bibostäder, begagnade biodlingsredskap eller biodlingsprodukter.

Observera att i 13 a § får ditt beslut bara gälla en månad. Det är för att i ett skyddsområde pågår ett utbrott och sjukdomen och smittämnet är inte under kontroll. Räkna en månad från den dag du skriver beslutet, vilket i normalfallet är samma dag som du har gjort undersökningen. Glöm inte att du också ska skriva in villkor om att skattlådor, begagnade bibostäder och begagnade biodlingsredskap ska vara sanerade innan de åter används i biodling.

13 a § innehåller också regler som rör vad som gäller flytt från en bigård där amerikansk yngelröta är konstaterad. Den första regeln av dessa innebär att tillsynsmannen måste vänta minst 30 dagar innan de sjuka bisamhällena har förintats innan återstående bisamhällen undersöks i enlighet med 38 b §. Om tillsynsmannen då inte ser några symptom på amerikansk yngelröta får du ge tillstånd till flytt av levande bin från bigården.

Det andra undantaget handlar om skattlådor som står på bisamhällen som visar tecken på amerikansk yngelröta. Det innebär ett ekonomiskt avbräck om biodlaren inte kan ta vara på honungen. Därför får du ge tillstånd till att skattlådor som får flyttas för slungning. Beslutet ska i så fall villkoras med att skattlådorna och dess ramar destrueras efter slungningen.

När det gäller flytt från ett övervakningsområde ska du enligt 13 b § villkora tillståndet att flytta begagnade bibostäder och begagnade biodlingsredskap med att de ska vara sanerade innan de åter används i biodling. Besluten får gälla i som mest tre månader, som framgår av 10 a §. En godkänd biodlare kan dock få ett beslut med en längre giltighetstid när det gäller flytt ut ur ett övervakningsområde. Läs mer under rubriken godkänd biodlare.

I bigårdar där ett eller flera bisamhällen saknar yngel men de bisamhällen som har yngel inte uppvisar symptom på amerikansk yngelröta kan du besluta om tillstånd att flytta för de bisamhällen som har yngel. Om 37 b § är tillämplig och du kan undersöka bisamhällen stickprovsvis får du välja bort dem som saknar yngel. Om det inte räcker med en

stickprovsvis undersökning får du undersöka de bisamhällen som saknar yngel vid ett senare tillfälle då de har yngel. Fråga gärna biodlaren om hon eller han kan förklara varför yngel saknas, och bedöm rimligheten av svaret. Är förklaringen godtagbar kan du besluta att även dessa bisamhällen får flyttas. Du kan också ta prov på vuxna bin om bisamhälle saknar yngel.

Det finns ett fall där en biodlare överklagade tillsynsmannens beslut att biodlaren inte fick flytta bin för att det saknades yngel vid undersökningstillfället. Beslutet överklagades till Jordbruksverket som med stöd av veterinär, bihälsorådgivare och SLU bedömde att avsaknad av yngel inte innebär att bisamhället är friskt. Tillsynsmannen var vid den tiden hänvisad till att undersöka yngel för att bedöma om bisamhället är friskt. Han kunde inte undersöka ett yngellöst bisamhälle och därmed saknades underlag för att bevilja flytt. Förvaltningsrätten avskog biodlarens överklagande (mål 4129-16), men domen är inte prejudicerande.

15.3. Flytt från zon 1, zon 2 och zon 3 för varroakvalster

Det finns många regler om flytt från zonerna för varroakvalster. Det är mest strikt när det gäller flytt från zon 1 och minst strikt när det gäller flytt från zon 3. Här redogör vi inte för alla regler, utan titta i matrisen i bilaga 4 och läs direkt i föreskrifterna.

16 och 16 a §§ gäller för flytt ut ur alla zoner. Var observant på om det också är ett skydds- eller övervakningsområde för amerikansk yngelröta, då måste även de regler som rör flytt från sådana vara uppfyllda. Undersökning krävs innan du utfärdar ett tillstånd för flytt.

17 a, 21, 26 och 31 §§ handlar alla om flytt av drottningar med högst 20 följebin och utan vaxkakor. Reglerna är skrivna så att det ska vara möjligt att utbyta genetiskt material oavsett vilken varroazon drottningen kommer från och utan att biodlaren behöver ansöka om undantag hos Jordbruksverket. 17 a § gäller för flytt från vilken zon som helst och till valfri plats i landet. De andra paragraferna innehåller detaljerade regler om vad som gäller innan du kan besluta att en drottning får flytta ut ur en viss zon. Du behöver inte kunna alla reglerna, utan lär dig vad som gäller för flytt ut ur den zon där du har ditt distrikt!

18, 23 och 28 §§ handlar alla om vilka flyttar av yngelfria skattlådor till slungning en tillsynsman får tillåta. 18 § reglerar flytt ur zon 1, 23 § reglerar flytt ur zon 2 och 28 § reglerar flytt ur zon 3. I alla tre finns det en regel att nedfallsprover avseende varroakvalster får vara som mest en månad gamla. Med det menas att det får ha gått som längst en månad sedan proven togs ur bisamhället. Observera att det i 18 § står att även om du har varroafria nedfallsprover så får du inte skicka skattlådor för slungning från zon 1 till zon 3 eller icke smittförklarade område.

18, 24 och 29 §§ handlar om flytt av levande bin. Drottningar med högst 20 följebin har egna regler (se ovan), så detta gäller andra bin. Du kan dock tillämpa 24 och 29 §§ på drottningar, som då inte behöver flyttas via laboratorium, men flytten måste då alltid gå till en ”lägre” zon. Observera att i dessa paragrafer finns regler om att du inte får ge tillstånd till vissa flyttar.

15.4. Flytt från skydds- och övervakningsområde för trakévalster

Det framgår av 36 a § att du aldrig får ge tillstånd till att levande bin flyttas från en bigård i vilken trakévalster har konstaterats, eller från ett skyddsområde. Eftersom parasiten enbart sprids med vuxna, levande bin får du däremot tillåta att följande saker flyttas från en bigård med konstaterade trakévalster och från ett skydds- eller övervakningsområde:

- utbyggda vaxkakor och avfall av sådana,
- begagnade bibostäder med eller utan döda bin,

- skattlådor,
- begagnade biodlingsredskap eller biodlingsprodukter.

Det kan du läsa om i 36 b §. Där står det också att du inte behöver undersöka det som ska flyttas, men tänk på att om flytten också innebär en flytt ur en varroazon eller ett skydds- eller övervakningsområde för amerikansk yngelröta kan du behöva undersöka det som ska flyttas.

Om vi får in trakékvalster i Sverige inrättar Jordbruksverket både ett skyddsområde och ett övervakningsområde runt den bigård där kvalstret konstaterats. För att det ska vara möjligt att flytta ut bin från ett övervakningsområde är det enligt 36 c § tillåtet att efter provtagning ge ett kort tillstånd till en sådan flytt. Du måste i detta fall undersöka de bisamhällen som ska flyttas individuellt. Beslutet ska du utfärda så snart du får provsvaret och det ska inte ha gått mer än en vecka från det att provet är taget till dess du skriver beslutet. Tiden för beslutet ska bara gälla i upp till två veckor från beslutsdatum.

15.5. Flytt som rör sig över både smittförklarade och icke smittförklarade områden

Grundregeln är att det behövs ett tillstånd för att flytta ut från ett smittförklarat område. I vissa fall måste man dock lämna ett smittförklarat område, till exempel om en väg tillfälligt går ut ur det smittförklarade området för att sedan återigen komma in i samma smittförklarade område. Exempelvis, om man måste åka från punkt A till punkt B inom samma smittförklarade område och vägen delvis går utanför detta område så anser vi att det är tillåtet utan tillstånd. Omvänt anser vi också är acceptabelt, det vill säga om någon transporterar bin etc. från ett icke smittförklarat område och vägen en kortare bit går in genom ett smittförklarat område och sedan ut till icke smittförklarat område igen. Sunt förnuft måste råda här. Finns det andra vägar bör man ta dessa, men det går inte alltid. Observera dock att all transport ska ske så att materialet är oåtkomligt för andra bin!

Vi har fått frågan om vad som gäller för skattlådor som ska flyttas från ett icke smittförklarat område för att slungas i ett övervakningsområde och därefter flyttas tillbaka till det smittförklarade området igen. Av 13 b § framgår det att det behövs tillstånd för att skattlådorna ska få flyttas ut från övervakningsområdet och att bisamhällena i bigården ska undersökas innan ett tillstånd ges. Tillståndet ska vara villkorat med att materialet ska vara sanerat innan det åter används i biodlingen. Ramarna ska alltså kokas och vaxet smältas ned, eftersom vi inte kan sanera vax på annat sätt. Det är alltså bättre för biodlaren att antingen avvakta till dess att övervakningsområdet har hävts, eller slunga någon annanstans, än att flytta in skattlådor i ett smittförklarat område.

Vi förstår att det kan verka märkligt att det behövs beslut av tillsynsman när skattlådorna kommer från ett icke smittförklarat område och åter ska dit efter slungning. Tillsynsmannen kan dock inte besluta att tillstånd inte behövs för att flytta ut skattlådorna efter slungning, eller på eget initiativ bestämma att villkoren om sanering inte ska gälla. Biodlaren kan däremot ansöka om dispens från Jordbruksverket för att göra flytten tillbaka från övervakningsområdet där slungning har skett. För att sammanfatta, så har biodlaren följande tre val:

- Slunga någon annanstans.
- Vänta tills övervakningsområdet är hävt.
- Ansök om dispens från Jordbruksverket.

16. Godkänd biodlare

En tillsynsman kan delegera vissa undersökningar inför flytt ut ur ett övervakningsområde för amerikansk yngelröta till godkända biodlare.

Reglerna för godkänd biodlare finns i 7 §. Biodlare som har gått bisjukdomskurs motsvarande bitillsynsmannautbildningen och har minst 3 års praktisk erfarenhet av biodling uppfyller kraven för godkänd biodlare. Biodlaren ansöker då hos Jordbruksverket. Den som blivit utsedd till godkänd biodlare och som inte har ett tidsbegränsat beslut har kvar titeln livet ut. Jordbruksverket kan inte återkalla beslutet.

Ett företag kan inte vara godkänd biodlare, det är alltid en fysisk person. Däremot är begreppet biodlare numera även en juridisk person. Vår uppfattning är att anställda på biodlingsföretag som är godkända biodlare ska kunna göra undersökningar på företagets bin. Jämför detta med att ett åkeri kan vara en juridisk person, men åkeriet kan inte ha körkort utan det måste alla chaufförer ha. Förvaltningsrätten har i mål 2148/16 också gjort bedömningen att ett företag inte kan vara godkänd biodlare. Domen är dock inte prejudicerande.

Innan en tillsynsman ger en godkänd biodlare tillstånd att själv undersöka sina bin inför flytt under en viss tid ska tillsynsmannen undersöka bigården. Det kan ske genom stickprov (se 37 b §), men kan och bör göras på hela bigården om det är möjligt. Du ska inte se tecken på amerikansk yngelröta och om bigården ligger utanför zon 1 ska bisamhället inte ha varroakvalster. Eftersom det kan vara lätt att missa varroakvalster är det bara nedfallsprov enligt 39 a § som gäller för ”friande dom”. Det står inte något om inom vilken tidsgräns du ska göra undersökningen i förhållande till beslutet och beslutets giltighetstid, men det är rimligt att undersökningen ska ha skett under innevarande säsong. Du får dra nytta av samlingsprover tagna i smittutredningar. Om den godkända biodlaren har bigårdar både inom ett övervakningsområde och utanför detta, så ska du undersöka alla bigårdarna.

Du får besluta att tillståndet omfattar flera flyttar av bisamhällen, bibostäder och biodlingsredskap mellan ut- och hembigårdar under en bestämd tidsperiod, dock högst tolv månader. I 7 § står det ”bisamhällen”. I paragrafer som Jordbruksverket har ändrat har vi ersatt begreppet bisamhälle med levande bin, men av formella skäl har vi inte fått ändra i 7 §.

Skattlådor, bivax och avfall av bivax inte nämns i 7 §. En godkänd biodlare får alltså inte själv undersöka sådant innan flytt eftersom det inte omfattas av reglerna för godkänd biodlare. Du kan skriva ett separat tillstånd till biodlaren att till exempel flytta skattlådor. Var noga med att ange vilken paragraf du stöder beslutet på. Det beslutet får gälla som längst tre månader.

Begreppen hem- och utbigård har vi beskrivit i kapitlet om definitioner och andra begrepp. Det finns ingen bindande definition av begreppen. Tänk på att för andra flyttar än mellan ut- och hembigårdar, t.ex. vid försäljning, får du inte ge en godkänd biodlare rätten att istället för dig undersöka det som ska flyttas innan flytt. Då måste du skriva tillstånd att flytta utifrån de regler som gäller just den situationen och tillstånden kan gälla som längst i tre månader. Vi bedömer att det är rimligt att tillåta flytt mellan biodlarens samtliga bigårdar, om så behövs.

En godkänd biodlare ska ha goda kunskaper om hur man undersöker bisamhällen för varroakvalster och amerikansk yngelröta och därför får du skriva beslut som har en lång giltighetstid, upp till tolv månader. Observera att du i tveksamma fall kan skriva tillstånd för en kortare period, men då ska du motivera beslutet.

Alla beslut till godkända biodlare ska innehålla villkor. Det viktigaste villkoret är att biodlaren ska undersöka sina bin med avseende på amerikansk yngelröta i anslutning till varje flyttillfälle. Dessa undersökningar ska utföras av biodlaren eller dennes anställda som är godkända biodlare. Det räcker inte att biodlaren tar samlingsprov en gång om året. Det här villkoret är svårt att följa upp och vi får inte reglera att biodlaren ska ha uppvisat praktiska kunskaper om hur man undersöker ett bisamhälle. Det finns dock inget som hindrar att du ber biodlaren visa hur hon eller han går till väga för att göra undersökningen. Om biodlaren inte kan göra detta när du ber om det så kan vederbörande förmodligen inte göra det annars heller och då är det olämpligt att delegera rätten att göra undersökningen. Du får visa biodlaren hur undersökningen ska gå till inom ramen för ditt uppdrag som tillsynsman.

Ett villkor som alltid gäller är att biodlaren i anslutning till bigården tydligt anger eget namn, adress, telefonnummer och hur länge tillståndet gäller. Rekommendera biodlaren att kopiera beslutet, sätta in det i en plastmapp och anslå den i de bigårdar som är berörda av tillståndet.

Om övervakningsområdet sträcker sig över mer än en zon för varroakvalster ska beslutet vara villkorat med att biodlaren inte får flytta över zongränsen.

17. Hantering av avvikelser

17.1. Vilka avvikelser kräver ett förnyat besök?

Den här punkten handlar inte om återbesök i bigårdar där det har varit amerikansk yngelröta. Här handlar det om att följa upp sådant som biodlaren har gjort fel och som kan orsaka att amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster sprids.

Om du har besökt en bigård eller ett förråd med vax och biodlingsutrustning och sett att bin kommer åt material som kan sprida amerikansk yngelröta bör du besöka bigården eller förrådet igen. Har du skrivit ett föreläggande ska du följa upp det, antingen med ett fysiskt besök eller på annat sätt. Gäller det en biodlare som du ofta har sett brister hos bör du åka dit igen. Med andra sätt menas till exempel att biodlaren kan skicka bilder som visar att den brist du förelagt dem att åtgärda är åtgärdad.

17.2. Förelägganden

Som tillsynsman har du rätt att skriva förelägganden. Ett föreläggande är ett beslut som beskriver något som någon måste göra för att uppfylla lagstiftningen. Föreläggandet är alltså framåtsyftande. Oftast innebär ett föreläggande att personen beslutet är riktat till ska ha gjort det beslutet kräver inom en viss tid.

Det är regeringen, tillsynsman eller Jordbruksverket som kan förelägga biodlare att vidta åtgärder i enlighet med 3 § bisjukdomslagen (1974:211). Länsstyrelserna kan inte det.

I 3 § *Bisjukdomslagen* (1974:211) står det åtgärder som tillsynsmannen, regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får använda för att bekämpa och hindra spridning av bisjukdom hos bisamhällen. Enligt paragrafen kan myndigheterna:

1. Förelägga innehavare av bisamhälle att vidta åtgärd för bekämpning av sjukdom hos bisamhället.
2. Förordna om förintande av bisamhälle.
3. Föreskriva att bibostäder som inte längre hyser levande bin samt honung, bivax och avfall av honung eller bivax ska förvaras på ett sådant sätt att bin inte kan få tillträde.
4. Förbjuda eller föreskriva villkor för införsel, utförsel eller bortförsel av levande bin, vaxkakor och avfall av sådana, begagnade bibostäder och begagnade biodlingsredskap.
5. Vidta eller föreskriva annan åtgärd i fråga om enskilds egendom som finnes oundgängligen påkallad.

Av 3 § bisjukdomslagen (1974:211) framgår att åtgärderna i punkterna 2, 3 eller 5 kan beslutas av en tillsynsman eller annan myndighet. Du som tillsynsman kan alltså skriva föreläggande om det som står i punkt 2, 3 och 5 ovan.

Tillsynsmän kan med stöd av 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) besluta att biodlare ska vidta åtgärder för bekämpning av sjukdom i ett bisamhälle. Tillsynsmannen får också med stöd av 8 § bisjukdomsförordningen (1974:212) ge tillstånd till förflyttning av bin, utbyggda vaxkakor m.m. Besluten börjar gälla direkt och ska normalt gälla under en viss tid. Biodlaren kan till exempel få en vecka på sig att stänga till bibostäder i vilka det inte längre bor bin, eller få tillstånd till flytt under några månader. Om biodlaren inte följer beslutet kan tillsynsmannen utföra åtgärder på biodlarens bekostnad, samt åtalsanmäla biodlaren. Tillsynsmannen kan också be Jordbruksverket att förelägga biodlaren att rätta sig efter lagstiftningen.

17.3. Sanktionsavgifter

Inom bitillsynen förekommer inte heller sanktionsavgifter, utan enbart böter.

17.4. Överklagande av beslut

De beslut du fattar som tillsynsman kan överklagas till Jordbruksverket. Om en biodlare vill överklaga ett av dina beslut genom att lämna överklagandet till dig ska du ta emot överklagandet, även om det ska skickas till Jordbruksverket. Skriv på vilket datum du tog emot överklagandet och skicka det sedan vidare till Jordbruksverket inom en vecka. Lägg till de dokument som hör till ärendet, till exempel om det finns tjänsteanteckningar. Om vi behöver någon komplettering eller ett yttrande från dig hör vi av oss.

17.5. Åtalsanmälan

Svenska myndigheter ska i normalfallet göra åtalsanmälan vid misstanke om brott. Det är vanligen den myndighet som upptäcker misstanken om brott som ansvarar för att göra en åtalsanmälan. Att åtalsanmäla betyder att du anmäler till en åklagare att du misstänker att det har begåtts ett brott. Åtalsanmälan rör alltså något som har hänt, eller som fortfarande pågår.

Det finns i 8 § bisjukdomslagen (1974:211) tre regler om när biodlare eller andra anses begå kriminella handlingar som kan straffas med böter. Det gäller oavsett om den det berör har agerat uppsåtligt eller av oaktsamhet. En av reglerna innehåller flera detaljer.

Sammanfattningsvis kan en biodlare eller fastighetsägare dömas till böter i följande fall:

- Biodlaren anmäler inte misstanke om att bina har amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster.
- Biodlaren följer inte föreläggande om bekämpning av sjukdom hos bisamhället.
- Biodlaren förvarar bibostäder som inte längre hyser levande bin, honung, bivax och avfall av honung eller bivax på ett sådant sätt att bin kommer åt det.
- Biodlaren följer inte reglerna för flytt av levande bin, vaxkakor och avfall av sådana, begagnade bibostäder eller begagnade biodlingsredskap. I 3 § punkt 4 benämns detta som ”bortförsel”.
- Biodlaren eller fastighetsägaren följer inte beslut om åtgärder som du som tillsynsman finner oundgängligen påkallade. Detta står i 3 § punkt 5 i bisjukdomslagen (1974:211). Det kan handla om till exempel åtgärder i syfte att komma åt ett förvildat bisamhälle.
- Innehavare av mark eller byggnad som inte ger dig tillträde för undersökning eller åtgärd som behövs för bitillsynen.

Det är viktigt att du skriver tydligt vad det är som har hänt och som gör att du misstänker att det har begåtts ett brott. Jordbruksverket ska ta fram en mall för åtalsanmälan som tillsynsmän kan använda. För att polisen eller åklagaren ska kunna bedöma ärendet är det lika viktigt att tydligt ange vilka regler det är som har överträtts. I den kommande mallen ska det finnas med regelhänvisningar, men du kan bara ha med den som är aktuell för ”ditt” fall.

Det ska också framgå av åtalsanmälan vem det är som kan ha gjort fel. Är det en fysisk person skriver du namnet på henne eller honom. Är det en juridisk person, kanske ett företag med flera anställda, skriver du namnet på den juridiska personen. Det är inte du som tillsynsman som ska reda ut om det är någon anställd eller företagets vd som ska straffas. Det är åklagarens uppgift. Ibland finns det kanske inte en juridisk person. Det kan vara en förening som har en bigård, till exempel. I dessa fall kan du i åtalsanmälan skriva namnet på föreningen, men också ange den person som har huvudansvar för skötseln av bina.

Jordbruksverket rekommenderar dig som tillsynsman att ta hjälp av länsstyrelsen om du ska skriva en åtalsanmälan. På länsstyrelsen finns juridisk kompetens som kan behövas för att anmälan ska vara korrekt. Kontakta alltid länsstyrelsens bitillsynshandläggare om någon biodlare eller fastighetsägare inte följer beslut du har fattat.

Att du åtalsanmäler ett misstänkt brott betyder inte att du inte samtidigt kan förelägga en biodlare att rätta sig efter lagstiftningen. Båda processerna kan äga rum samtidigt. Du ska alltså både förelägga en biodlare att till exempel förvara bibostäder där bisamhället har dött så att inte andra bin kommer åt dem och åtalsanmäla om biodlaren låter bibostäderna stå öppna.

18. Jordbruksverkets behov av uppföljning

18.1. Generell beskrivning av behovet

Jordbruksverket sammanställer varje år statistik från bitillsynen. För att kunna göra det behöver vi hjälp från alla tillsynsmän. Som tillsynsman ska du därför varje år skicka in en verksamhetsrapport till länsstyrelsen. Det framgår av 45 §. Länsstyrelsen sammanställer därefter rapporterna för sina län och därefter sammanställer Jordbruksverket bitillsynen för hela Sverige. Det övergripande syftet är att följa sjukdomarnas utbredning och då framförallt hur många utbrott av amerikansk yngelröta det har varit. I avsaknad av ett biregister är det också positivt att få en uppfattning om hur många bisamhällen som är kända av bitillsynsorganisationen.

18.2. Lämplig form för återrapportering

För verksamhetsrapporten ska du använda blankett V12. Blanketten är uppdaterad inför säsongen 2020 och förhoppningsvis framgår det tydligare nu vilken information som ska in var. Läs instruktionen på baksidan av blanketten noga innan du fyller i. Rapporteringen är uppdelad på de tre sjukdomarna.

Du ska enligt 45 § skicka denna till länsstyrelsen senast den 1 november varje år. Skicka den även om du inte har gjort någon förrättning.

19. Jordbruksverkets utvärdering av bitillsynen

År 2019 var den första biodlingssäsongen med de ändrade reglerna. Tillsynsmännen har, trots sent färdiga blanketter och nya regler och dessutom ett nytt system för smittförklaringar, överlag gjort ett bra arbete och hanterat bitillsynen väl.

Systemet med att undersöka bisamhällen i kontaktbigårdar visade i flera fall att amerikansk yngelröta fanns i dessa. Det blev märkbart att flera utbrott förekommit i samma företag med flera bigårdar. Möjligheten att ta biprover under smittutredningar har utnyttjats väl. Referenslaboratoriet rapporterar att de har fått in 1433 prov, varav 77% var biprover. Dock har referenslaboratoriet noterat att antalet kakprov som ska tas för att konfirmera diagnos inte motsvarar antalet bisamhällen med symtom på amerikansk yngelröta. Alla tillsynsmän har sannolikt inte uppfattat att de ska ta konfirmerande prov. Under säsongen har 147 bisamhällen fördelade på 88 bigårdar avlivades med anledning av amerikansk yngelröta. År 2018 avlivades 86 bisamhällen i 50 bigårdar.

I norr fortsätter varroakvalster att sprida sig. Vi har nu haft fynd av varroakvalster i samtliga län. I Dalarna är varroakvalster påvisade i Mora, 500 meter från Älvdalens kommun i vilken varroakvalster inte påträffats.

Många tillsynsmän har angivit att eftersom de inte har så mycket att göra vill de inte längre vara tillsynsmän.

År 2019 var tillsynsmännen indelade i 396 distrikt. Uppskattat antal bigårdar var 16 946 stycken. Under året undersöktes bisamhällen i 1966 bigårdar, vilket kan jämföras med de 3387 bigårdar som fick besök av en tillsynsman år 2018.

Sammantaget anser Jordbruksverket att bitillsynen har använts på ett mer ändamålsenligt sätt under säsongen 2019 än vad som har skett tidigare.

20. Ytterligare information om kontrollen

20.1. Nyhetsbrev

Jordbruksverket skickar under säsong ut nyhetsbrev om bitillsyn och även andra bihälso-relaterad information. Informationen skickas till länsstyrelserna, som skickar den vidare till tillsynsmännen. Vi överväger en möjlighet för tillsynsmännen att prenumerera på informationen direkt.

20.2. Frågor och svar

Detta är den andra upplagan av vägledningen. Informationen i de flesta frågor vi har besvarat under den gångna säsongen och som vi har haft med i veckobreven har vi arbetat in i vägledningen.

20.3. Samverkan inom tillsynsområdet

Det är den länsstyrelse som ansvarar för bitillsynen i ditt område som också ansvarar för samordningen inom sina respektive län. Om kontaktbigårdar finns i andra länsstyrelser geografiska ansvarsområden kan du ta hjälp av bitillsynshandläggarna där för om kontaktbigårdarna behöver besökas.

20.4. Diskussionsforum för de som utför bitillsyn

Det finns idag inte något diskussionsforum som är tillgängligt för alla tillsynsmän. Det finns några slutna Facebook-grupper för bitillsynsmän, skapade på deras eget initiativ.

20.5. Faktabas

Som bitillsynsman behöver du ha sakkunskap om bisjukdomar och de parasiter och skadegörare som kan angripa honungsbin. För att skaffa dig denna kunskap rekommenderar vi boken Sjukdomar, parasiter och skadegörare i bisamhället av Ingemar Fries och Preben Kristiansen.

På Jordbruksverkets webbplats finns det information om bitillsyn, inklusive de senaste uppdaterade smittförklaringarna: www.jordbruksverket.se/bitillsyn

Det finns också sidor med fakta om bisjukdomar:

På länsstyrelsen i Stockholms webbplats finns alla aktuella [utbrott](#) publicerade:

Länk till EU:s referenslaboratorium för bihälsa: <https://sites.anses.fr/en/minisite/abeilles/eurl-bee-health-home>

Länk till Coloss: <https://coloss.org/>

Checklista för att starta biodling: <https://www.verksamt.se/alla-e-tjanster/checklista-biodling/-/checklistor/guide/10018/1>

21. Ersättning

Det här kapitlet handlar om ersättning till dig som tillsynsman, ersättning till biodlare och ersättning till fastighetsägare.

21.1. Ersättning till tillsynsman

Det är Jordbruksverket som beslutar om hur stor ersättning en tillsynsman får och vad den får användas till. Det gör vi i separata beslut. Det senaste beslutet heter Ersättning till tillsynsman inom bitillsynen, från den 18 december 2019 och med diarienummer 6.8.18-15366/2019.

Ersättningen till tillsynsman är uppbyggd dels med en timersättning för förrättningstid inklusive resa till och från förrättningen, dels med en fast årlig ersättning.

Timersättningen inkluderar kostnad för telefonsamtal och e-postkonversation med anledning av bitillsynsuppdrag, förslitning av sticksäkra handskar och andra skyddskläder, samt egenstudier för att uppdatera sig på smittförklaringar och regler för bitillsyn. Utöver de telefonsamtal som behövs för att ordna med en förrättning kan du som bitillsynsman ibland via telefon lämna rådgivning till biodlare om bekämpning av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster utan att det blir någon förrättning. Du får ändå räkna denna telefontid som förrättning, men för att kunna begära ersättning för detta bör du kunna styrka vem du talat med. För därför anteckningar (på myndighetsspråk kallas det för att skriva en tjänsteanteckning) om vem du pratat med och om vad och när du gjorde det. Du gör det genom att löpande fylla i blankett V10.

Som tillsynsman kan du någon gång per år föreläsa om bitillsyn och om kontroll av de bisjukdomar som regleras i bisjukdomsförordningen (1974:212). Jordbruksverket har accepterat att du ska kunna göra det i tjänsten, det vill säga att du får ersättning. Stäm av med din bitillsynsamordnare på länsstyrelsen först innan du accepterar att hålla föredrag på kurser eller träffar med biodlare. När du sedan begär ersättning ska du för länsstyrelsen kunna visa upp t.ex. schema för kursen eller andra handlingar som styrker att du föreläst om bisjukdomar.

Den fasta ersättningen gäller för tillsynsman som har varit förordnad mer än tre månader under tiden 1 april - 30 september och som utfört förrättning under året. Ersättningen får du använda för inköp av skyddskläder, engångskläder, handsprit och annat som är nödvändigt för att genomföra uppdraget på ett sätt som inte sprider bisjukdom eller utsätter dig för bisticke. Hör med din länsstyrelse om de kan beställa storpack av t.ex. engångsoveraller, handsprit och engångshandskar och på så vis få detta billigare. För de tillsynsmän som har haft en förrättningstid på minst 80 timmar under innevarande säsong är den fasta ersättningen 1500 kronor.

När du skickar in prov för analys ersätter vi dig med faktisk kostnad. Spara därför kvitto på porto och emballage. Samma sak gäller kostnader för bensin, som du har köpt för avlivning av bisamhällen, samt för porto om du behöver skicka beslut med mera på posten.

Du begär ersättning på blankett V10, som du enligt 49 § ska skicka till länsstyrelsen. Du ska ha skickat in din begäran till länsstyrelsen senast den 1 oktober varje år. Efter att du har begärt det betalar länsstyrelsen ut ersättning till dig.

21.2. Ersättning till biodlare och fastighetsägare

Bitillsyn utförs utan kostnad för biodlaren. Det finns också i 6 § bisjukdomslagen (1974:211) en möjlighet att kostnader eller förluster till följd av bitillsyn kan ersättas med statsmedel. Som tillsynsman kan du få frågor om ersättning från både biodlare och fastighetsägare som drabbats av kostnader till följd av bitillsyn. Reglerna för ersättning till biodlare och andra regleras står dels i 13 och 13a § bisjukdomsförordningen (1974:212) och dels i 46, 47 och 48 §§ i Jordbruksverkets föreskrifter.

21.2.1. Ersättning till biodlare

För biodlare handlar det om ersättning för den förlust som avlivande av bisamhälle innebär, inte om ersättning för produktionsbortfall. Berätta för den som frågar att det går att ansöka om ersättning och att man ska skicka in sin ansökan till länsstyrelsen. Blanketten går att ladda ner från Jordbruksverkets webb, men ta för vana att ha med några exemplar när du åker ut på förrättning så kan du lämna det direkt till den som vill ansöka om ersättning. Det är blankett V11. Berätta också att en kopia på ditt beslut (V5) ska skickas med ansökan om ersättning. Det framgår av 13 § att ansökan om ersättning ska vara inskickad inom sex månader från avlivandet, annars förlorar biodlaren eller fastighetsägaren rätten till ersättning.

Ersättningen för avlivat bisamhälle i bigård är reglerad i 13 och 13 a §§ bisjukdomsförordningen (1974:212). Ersättningsnivåerna är från 1992. För bisamhälle som avlivats för att det är sjukt i amerikansk yngelröta kan biodlaren efter ansökan få ersättning med 100 kronor, men det finns en självrisk om 300 kronor per utbetalningstillfälle. Det betyder att ersättning bara betalas ut om minst fyra bisamhällen avlivats och destruerats och biodlaren får då bara 100 kronor per bisamhälle utöver de tre bisamhällen som motsvarar kostnaden för självrisken. Begränsningen gäller bisamhällen per biodlare. Om avlivningen sker på grund av varroakvalster kan biodlaren få ut en ersättning på 900 kronor per bisamhälle.

En viktig sak att tänka på är att du som tillsynsman ska vara närvarande vid avlivning av bisamhälle om biodlaren ska kunna ansöka om ersättning. Det står i 48 §.

21.2.2. Ersättning till fastighetsägare

Även fastighetsägare kan få ersättning för kostnad som uppkommit genom beslut om avlivande av förvildade bisamhällen och som varit nödvändigt för att förhindra spridning av amerikansk yngelröta. Om fastighetsägaren inte vill att bisamhället avlivas och det går att anta att kostnaderna för de åtgärder som behöver göras inte är ringa ska du enligt 11 § bisjukdomsförordningen (1974:212) invänta medgivande från Jordbruksverket innan du fortsätter.

47 § beskriver att fastighetsägaren ska skicka ansökan om ersättning till länsstyrelsen för prövning. Blankett V11 är till för detta. Fastighetsägare som ansöker om ersättning ska även skicka med beslutet (V5). Kostnader som fastighetsägaren vill ha ersättning för ska kunna styrkas med till exempel kvitton. Rekommendera gärna fastighetsägaren att fotografera hur det såg ut före åtgärder började vidtas, samt bilder under åtgärder och efter återställande. Då blir det lätt för länsstyrelsen att förstå ersättningsanspråken.

Enligt 48 § ska du vara med vid förintningen, men Jordbruksverket bedömer inte att du behöver vara med under hela tiden om du överlåter åt fastighetsägaren att till exempel anlita hantverkare för att komma åt de förvildade bina.

22. Bilaga 1: Blanketter och mallar för bitillsyn

Använd alltid den senaste uppdaterade blanketten!

Blankett-nummer	Blankettnamn	Information
V5	Kontrollrapport och beslut	Denna ska du fylla i vid varje bigårdsbesök. Använd en blankett per bigård. Om du gör ett besök som inte leder till ett beslut ska du dra ett streck över beslutsdelen så att ingen kan kryssa i den i efterhand. Ge originalsidan till biodlaren eller fastighetsägaren som rapporten eller beslutet gäller. Den andra sidan behåller du. Om du skriver ett beslut är det viktigt att den beslutet gäller skriver under beslutet
V10	Räkning och tidsrapportering	Din redovisning för de kostnader du har haft och för de timmar du har arbetat med bitillsyn. Fyll helst i denna löpande och i digital form. Blanketten finns också som Excelfil. Var noga med att numrera kvitton och andra verifikationer på kostnader så att det är lätt för länsstyrelsen att kontrollera detta.
V11	Ansökan om ersättning efter åtgärder i bigård eller på fastighet	Denna blankett ska biodlare och fastighetsägare använda om de vill begära ersättning för avlivade bisamhällen eller för åtgärder i syfte att oskadliggöra förvildade bin.
V12	Verksamhetsrapport	I den summerar du året som var. Du kan skicka in den digitalt eller på papper. Den är till för att vi ska kunna sammanställa bitillsynsåret på bästa sätt. Läs instruktionen noga innan du fyller i!
V13	Remiss till prov	Du kan ladda ner remissen som PDF, men den ska följa med i pappersform med de prov du skickar.
V16	Anmälan av stadigvarande uppställningsplats/er för bisamhälle	De flesta länsstyrelser erbjuder en möjlighet att anmäla via webben, men det går lika bra att använda denna blankett.

Beställningar av författningar och blanketter kan göras direkt via Jordbruksverkets webbplats <http://www.jordbruksverket.se> /rapporter, broschyrer och blanketter/djur och veterinärfrågor/blanketter/ bitillsyn och biodling.

23. Bilaga 2: Checklista för undersökning av bisamhälle

23.1. Frågor du kan ställa innan du börjar undersökningen

- Är bigården anmäld till länsstyrelsen?
- Hur länge har biodlaren varit biodlare?
- Har biodlaren iakttagit något som kan tyda på sjukdom hos något av bisamhällena? Upplever till exempel att bisamhället inte växer till som det ska eller att bistryrkan rent av minskar?
- Hur många bisamhällen i bigården har dött under vintern? Har biodlaren återanvänt utbyggt vax från utvintrade bisamhällen i de bisamhällen som nu finns i bigården?
- Har några bisamhällen delats eller slagits ihop?
- När är årets avläggare gjorda?
- Har några bisamhällen eller drottningar flyttats från andra bigårdar i Sverige?
- Kommer drottningar eller bisamhällen från ett annat land?
- Vet biodlaren om något bisamhälle har svärmat?
- Vilka åtgärder mot varroakvalster är gjorda? Har eventuell behandling varit samordnad med omgivande bigårdar?
- Vilka hygienrutiner (särskilt vaxbyten) tillämpar biodlaren?
- Finns det mer utbyggt vax än vad som finns i bikuporna och ska detta användas i biodling igen?

23.2. Observationer utanför kupan

- Observera flygaktiviteten och se efter om den skiljer sig mellan bikuporna. Om det är kväll eller olämpligt dragväder kan du inte göra denna bedömning.
- Finns det döda bin framför kupan?
- Ser du krypande bin eller bin som hänger på grässtrån och liknande?
- Ser du spår av utsot?
- Ser du darrande bin?
- Ser du svarta, glänsande bin som avvisas från kupan?
- Ser du någon onormal aktivitet vid flustret?
- Utifrån aktivitet utanför kupan och antal lådor m.m. verkar något eller några bisamhällen vara svagare än de andra?

23.3. Observationer i kupan

- Finns det fler ramar i yngelrummet än vad bina kan täcka?
- Verkar det finnas balans mellan vuxna bin och yngel?
- Är yngelmönstret ”hålrat”?
- Finns det insjunkna cellock?

- Ser du genombitna cellock?
- Finns det larver med gulaktig-brun färg?
- Finns det celler där det går att dra ut en ”tråd” av det som en gång var en larv?
- Kan du känna lukt som kan bero på amerikansk yngelröta?
- Sitter det döda bin i cellerna?
- Ser du bin med deformerade eller felställda vingar?
- Kan du se varroakvalster på vuxna bin eller i nedfallet?

24. Bilaga 3: Provtagningsinstruktion amerikansk yngelröta

De pappaskar, pappkartonger och remisser som du behöver för provtagningen kan du beställa från länsstyrelsen eller från Jordbruksverket på webbsidan där alla bitillsynsblanketter finns.

24.1. Kakprov

Utöver remiss och dina skyddskläder behöver du:

- Kniv
- Pappask för kakprov
- Några sidor tidningspapper
- Något att rengöra kniven med

Kakprovet bör vara ca 8 x 8 cm stort och besatt med yngel, puppor eller rester därav. Har du gjort ett trådprov och sett tecken på amerikansk yngelröta bör du låta stickan du använt sitta kvar i den cell som visar tecken på amerikansk yngelröta. Det underlättar för laboratoriet.

Skär ut kakprovet med en kniv. Undvik att få med vaxkaka med honung eller sockerlösning. **Om du ska ta prov på mer än ett bisamhälle måste du göra rent kniven innan du använder den i ett nytt bisamhälle.**

Hantera kakprovet så att cellerna inte trycks samman. Linda in provet i ett par lager tidningspapper som suger upp eventuellt uttrinnande honung och placera provet i för ändamålet avsedd pappask. På varje provask antecknar du biodlarens namn och adress samt bisamhällets nummer eller beteckning. Du kan skicka flera askar i en försändelse, men varje ask får endast innehålla prov från ett bisamhälle.

Fyll i remissen (blankett V13) och lägg denna tillsammans med pappaskarna i en ytterförpackning (kartong). Använd inte emballage av plåt, glas, plast eller annat lufttätt material. Undvik att skicka prov på fredagar eller dag före helgdag.

24.2. Biprov

Utöver remiss och dina skyddskläder behöver du:

- Pappask för biprov
- Pappask för kakprov eller vadderat kuvert att skicka in provet i
- Kylväska med frysklampar

Använd en pappask och samla cirka 300 vuxna bin per bisamhälle genom att lugnt dra asken uppifrån och ned en vaxkaka. Gör du detta rätt ramlar bina ned i asken utan att skadas. Stäng asken och tejpa eventuellt fast locket. Märk asken med uppgift om vilken bigård och vilket bisamhälle provet är taget i. Transportera bina i en kylväska med frysklampar så riskerar du inte att de biter sig ut ur kartongen.

Avleva bina genom att lägga dem i frysen. Skicka inte levande bin på posten! När bina är döda placerar du de mindre pappaskarna i en pappask avsedd för kakprov. Lägg i ifylld remissen i den yttre pappasken. Undvik att skicka prov på fredagar eller dag före helgdag.

Om ett samlingsprov ska användas i en smittutredning anger du detta på följesedeln. Bin från upp till tio bisamhällen per bigård kan ingå. En ask med bin från varje samhälle ska skickas in. Proverna poolas sedan på laboratoriet till ett samlingsprov.

25. Bilaga 4: Provtagningsinstruktion varroakvalster

De pappaskar, pappkartonger och remisser som du behöver för provtagningen kan du beställa från länsstyrelsen eller från Jordbruksverket på webbsidan där alla bitillsynsblanketter finns. Inläggsbotten kan du beställa från länsstyrelsen, som kan samordna inköp.

25.1. Florsockerprov

Du kan behöva följande

- Vit bricka eller annat underlag att lägga larver på (vid undersökning av yngel och florsockermetoden)
- Lupp eller förstoringsglas
- Florsocker (för florsockermetoden)
- Pappmugg eller burk som rymmer ca 100 ml (för florsockermetoden)
- Burk med nätlock, maskstorlek ca 3 mm (för florsockermetoden)
- Sil
- Eventuellt blomspruta med vatten (för florsockermetoden)

Florsockermetoden ger inte samma säkerhet som nedfallsprov, men om du hittar kvalster på detta sätt så vet du i alla fall att de finns och du behöver inte göra nedfallsprov. Metoden är smidig att använda i fält. Observera att användning av florsocker inte är en behandlingsmetod, utan en metod för påvisande av kvalster. Du kan inte friskförklara ett bisamhälle bara för att du inte hittar varroakvalster med denna metod.

Häll i cirka 35 gram/ca 3 matskedar torrt och klumpfritt florsocker i en burk med nät. Fyll pappmuggen med cirka 1 dl bin genom att långsamt dra muggen nedåt en vaxkaka. Du kan samla vuxna bin från valfri plats i bisamhället. Töm över bina i burken med nätlock. Skaka försiktigt burken så att florsocker och bin blandas. Vänta tre minuter. Skaka sedan försiktigt ut florsockret genom nätlocket och ner på brickan. Om det finns varroakvalster i provet följer de med florsockret ut. Du kan se de bruna kvalstren mot det vita florsockret och den vita brickan. För att underlätta ytterligare kan du spraya lite vatten så att sockret löser sig. Då bör du ännu enklare kunna se kvalstren.

25.2. Nedfallsprov

Du kan behöva följande

- Lupp eller förstoringsglas
- Sil
- Inläggsbotten
- Tidningspapper eller annat papper/hink eller bunke att samla nedfallsprov på/i
- Pappask
- Remiss

En metod för att i ett tidigt skede påvisa eventuell förekomst av varroakvalster i bisamhället är att analysera nedfall av organiskt material som samlats på kupans botten. Vinternedfallet lämpar sig för sådan analys, men det är biodlaren som bör analysera nedfallet efter vintern. Inom bitillsynen tar man nedfallsprov genom att lägga ett botteninlägg av plast, bestående av ett galler (eller nät) och underliggande bricka, på bikupans botten. Gallret eller nätet, hindrar bina att städa bort eventuella kvalster som faller ned på botten. Länsstyrelserna kan samordna inköp av sådana bottenar.

Om en biodlare som vill tillverka egna inlägg kan du ge rådet att nätet bör vara tillverkat av metalltråd, ha en maskstorlek av 3 x 3 mm och spännas över en träram av kupbottens storlek. Ramen tillverkas lämpligen av 6 mm tjocka lister. Under nätet läggs ett stycke stadigt papper för uppsamling av genomfallande kvalster och annat finare material. Avståndet mellan nät och papper bör vara 5 - 6 mm.

Inlägget bör täcka så stor del av bottenytan som möjligt, men sluta ca 5 cm innanför flusteröppningen, så att denna inte täpps till av nedfallet. Hör med biodlaren vad för slags kupa som inlägget ska anpassas till innan du åker till biodlaren.

Den bästa tidpunkten att samla nedfallet är under augusti månad då chansen att upptäcka eventuella kvalster är störst. Under sommaren räcker det att låta inläggsbotten ligga kvar i 10 dagar för tillräcklig tillförlitlighet i provtagningen. För att få ett ännu säkrare resultat av nedfallsprovet kan du kombinera det med en myrsyrabehandling. En sådan behandling får inte göras förrän efter sista honungsskörden. Vid vinterprovtagning läggs inlägget in i oktober och tas ut i slutet av mars, sedan bina företagit sin rensningsflygning.

Efter tio dagar (eller efter vintern) drar du ut inlägget ur kupan. Om där inte är så mycket nedfall i inläggsbotten kan kvalstren upptäckas vid en okulärbesiktning (om du har normal synförmåga). Ta gärna med en lupp.

Om du inte kan se varroakvalster direkt på inlägget får du skicka det för analys till ett laboratorium. Du kan samla nedfall från samtliga provtagna bisamhällen i bigården i ett gemensamt prov. Skaka provet från botteninläggets pappersunderlag eller plastbrickor ned på ett tidningspapper eller i en papperspåse (inte plastpåse!). Vik samman pappret några gånger (eller förslut påsen) och emballera därefter i en pappask. Till provet bifogar du ifylld remiss och skickar sedan provet till laboratoriet. Undvik att skicka prov på fredagar eller dag före helgdag. Om du behärskar metoden får du själv analysera varroaproverna genom vätskemetoden (se nedan).

Du kan återanvända botteninläggen i en ny bigård om du först sanerar dem med varm sodalösning. Då är risken att sprida eventuell amerikansk yngelröta mellan bigårdar obefintlig. Du kan behålla det rengjorda inlägget och återanvända i samma bigård som en del av övervakningen. Samma bigård kanske inte ska ingå i övervakningen alla år, men är det en bigård som hör till en biodlare som handlar mycket med bin är det lämpligt att bigården är med i övervakningen ganska ofta.

25.3. Analys av vätskeseparerat nedfall

Du kan behöva följande

- Lupp eller förstoringsglas
- Sil
- Inläggsbotten

På följande sätt kan nedfallet analyseras med avseende på eventuell förekomst av varroakvalster.

1. Bred ut det nedfall, som samlats på inläggens pappersunderlag eller plastbrickor, på ett papper och låt det lufttorka under minst 2 dygn.
2. Häll nedfallet i ett glaskärl av lämplig storlek. Fyll på T-sprit tills vätskenivån står ett par cm över nedfallet. Tänk på eldfaran och sörj för god luftväxling!
3. Rör blandningen noggrant under några minuter. Eventuella kvalster och delar av binas ben och vingar flyter då upp till ytan, medan vaxsmulorna sjunker. Titta på de flytande

partiklarna, gärna genom förstoringsglas eller lupp. Stora mängder kvalster brukar innebära att du ser kvalstren ganska lätt.

4. Finner du inga kvalster vid denna undersökning, kan man få eventuellt kvarvarande kvalster att flyta upp till ytan genom att sätta till vatten i en mängd, motsvarande ca 1/3 av den använda spritens volym. Efter omrörning undersöks vätskeytan enligt punkt 3.

25.4. Undersökning av puppor och drönarceller

Du kan behöva följande

- Fjäderpincett (vid undersökning av yngel)
- Avtäckningsgaffel (vid undersökning av yngel)
- Vit bricka eller annat underlag att lägga larver på (vid undersökning av yngel och florsockermetoden)
- Lupp eller förstoringsglas

Sommartid kan du undersöka yngel i täckta celler med avseende på eventuell förekomst av varroakvalster. Eftersom kvalsterhonan föredrar att lägga ägg på drönarlarver, bör du framför allt undersöka drönarpuppor. Enklast är det om biodlaren använder en drönarram. I zon 2 och zon 3 kan du inte räkna med att biodlarna använder drönarram, eftersom man vanligen använder sådana som en del i att få ned kvalstermängden i ett bisamhälle. Om drönarram saknas får du undersöka drönarpuppor på de vanliga ramarna och göra mer av undersökningen i bigården.

För att med tillräcklig säkerhet upptäcka kvalster i ett svagt angripet bisamhälle bör du undersöka omkring 400 celler. Använd en avtäckningsgaffel och ta ut många puppor på en gång. Prova att först täcka av cellerna och sedan hålla öppningarna över en vit (eller i alla fall ljus) bricka och banka på ramen så att pupporna ramlar ut. Du kan också täcka av cellerna och ta ut pupporna med en fjäderpincett. En fjäderpincett är mjuk och fjädrande och klämmer inte sönder puppan.

Efter att du har tömt ut pupporna från en ram ska du undersöka de celler som pupporna fanns i innan du sätter tillbaka ramen (om det inte är en drönarram). Stå med solen i ryggen, så att du har gott ljus vid undersökningen. Dels ska du söka efter kvalster, som kan vara svåra att se i mörkare vax, dels ska du söka efter kvalsterexkrementer. Exkrementresterna är vita och sitter oftast på cellväggarna.

Efter att ha undersökt de tömda cellerna ska du nu undersöka pupporna. Både vuxna kvalster och nymfstadierna av varroakvalster har en brunaktig färg, så det går att se dem mot pupporna och mot den vita brickan. Ser du inga kvalster bör du ta ett nedfallsprov innan du friskförklarar bisamhället.

26. Bilaga 5: Provtagningsinstruktioner trakékvalster

De pappaskar, pappkartonger och remisser som du behöver för provtagningen kan du beställa från länsstyrelsen eller från Jordbruksverket på webbsidan där alla bitillsynsblanketter finns.

Du kan behöva:

- Papp ask för biprov.
- Eventuellt tejp för att tejpa igen pappasken
- Pappask för kakprov
- Remiss
- Kylväska med frysklampor

Prov för att utreda misstanke om trakékvalster bör tas under september-oktober eller under tidig vår. Du ska ta provet på vuxna bin, eftersom parasiten inte finns hos yngel. Du kan samla in bina från den översta lådan i bikupan. Du ska ta ett prov per bisamhälle.

- Ta pappasken och samla in cirka 100 bin genom att sakta dra pappasken nedåt längs en vaxkaka.
- Tejpa eventuellt igen pappasken
- Transportera bina i en kylväska med frysklampor så riskerar du inte att de biter sig ut ur kartongen.
- Avliva bina genom att frysa ned dem.
- Placera de individuella proven med pappaskar med frusna bina till en pappkartong. Du kan placera flera små pappaskar i samma försändelse, men bland inte ihop bina från flera bisamhällen. Använd inte plastpåse. Lägg i remissen.
- Skicka till laboratoriet. Undvik att skicka prov på fredagar eller dag före helgdag.

27. Bilaga 6: Checklista vid smittutredning

Vid utbrott av amerikansk yngelröta ska du bedöma sannolikheten för att amerikansk yngelröta kan ha spridit sig *till* eller *från* den bigård du har konstaterat amerikansk yngelröta i. Du behöver därför ta reda på vilka bigårdar som på något sätt har varit i kontakt med material som kan vara smittförande. Du behöver spåra alla kontakter som har ägt rum de tre senaste månaderna. Det är det *juridiska* kravet, men vi rekommenderar att du frågar om en längre tidsperiod om det har skett kontakter i form av hela bisamhällen och utbyggt vax. Om du konstaterar amerikansk yngelröta tidigt på säsongen är det relevant att undersöka vad som skett förra säsongen.

Innan du börjar med den regelrätta smittspårningen är det bra om du bildar dig en uppfattning om biodlaren och hans/hennes verksamhet. Be biodlaren berätta allmänt om sin biodling. Hur många bigårdar och bisamhällen har biodlaren och var finns de? Är personen godkänd biodlare? Hur länge har biodlaren hållit på med biodling?

Checklistan är fördelad på flera sidor (och finns också som särtryck). Checklistans punkter utgår från den bigård i vilken amerikansk yngelröta är konstaterad. Du ska ställa alla de övergripande frågorna i den första tabellen. Om du får ett "ja" på någon av dem ska du gå vidare till den sektion som har följdfrågor i en tabell med samma färg. Bedöm risken för att smitta har spridit som antingen låg eller hög för varje delfråga. Ange lämplig åtgärd, såsom besök kontaktbigård eller rekommendera biodlaren något beroende på vilket svar du får.

Checklistan betyder inte att du får fram "sanningen" om risken att amerikansk yngelröta kan ha spridits. Det gör inget, det är den samlade bilden av vilka kontakter som har skett mellan den drabbade bigården och andra bigårdar som är det intressanta.

Övergripande frågor	Om NEJ	Om JA
1 Flyttar biodlaren bin mellan egna bigårdar eller till tillfällig uppställningsplats?	Gå till fråga 2	Gå till följdfrågorna i sektion 1, därefter fortsätt till övergripande fråga 2.
2 Har biodlaren köpt/fört in bisamhällen (inkl. avläggare och paketbin) eller drottningar det senaste året?	Gå till fråga 3	Gå igenom följdfrågorna i sektion 2, därefter fortsätt till övergripande fråga 3.
3 Har biodlaren sålt/fört ut bisamhällen (inkl. avläggare och paketbin) eller drottningar det senaste året?	Gå till fråga 4	Gå igenom följdfrågorna i sektion 3, därefter fortsätt till övergripande fråga 4.
4 Har biodlaren köpt, sålt eller flyttat begagnad biodlingsutrustning, inklusive bibostäder?	Gå till fråga 5	Gå igenom följdfrågorna i sektion 4, därefter fortsätt till övergripande fråga 5.
5 Delar biodlaren slungningsutrustning med andra?	Gå till fråga 6	Gå igenom följdfrågorna i sektion 5, därefter fortsätt till övergripande fråga 6.
6 Har biodlaren en strategi för förnyelse och byte av vax?	Gå till fråga 7	Gå igenom följdfrågorna i sektion 6, därefter fortsätt till övergripande fråga 7.
7 Har biodlaren ett egenkontrollprogram för att minska risken för bisjukdomar?	Gå till fråga 8	Gå igenom följdfrågorna i sektion 7.

Sektion 1: Följdfrågor till frågan *Flyttar biodlaren bin mellan egna bigårdar eller till tillfällig uppställningsplats?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Mellan vilka bigårdar har bin flyttats och när?		
Är bisamhällen som flyttas till en ny bigård provtagna avseende amerikansk yngelröta och inga sporer påvisades i provet?		
Undersöker biodlaren bisamhällena innan flytt mellan egna bigårdar?		
Har nya uppställningsplatser använts och i så fall var ligger de?		
Är alla biodlarens bigårdar anmälda till länsstyrelsen? (jämför mot din egen lista)		
Har bisamhällen varit tillfälligt uppställda på någon annan plats? I så fall var och när?		
Har biodlaren gjort några avläggare?		
Står avläggarna kvar i samma bigård som modersamhället? Om nej, vart har de flyttats?		
Har något bisamhälle stått i ett skydds- eller övervakningsområde? Undersöktes bina i så fall innan de flyttades ut ur området?		
Har någon plats där biodlaren haft bisamhällen det senaste året senare förklarats som skydds- eller övervakningsområde? Har de bisamhällena undersökts nyligen?		
Har egen drottning varit på friparning och förts tillbaka till egen bigård?		

Sektion 2: Följdfrågor till frågan *Har biodlaren köpt/fört in bisamhällen (inklusive avläggare och paketbin) eller drottningar det senaste året?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Kommer bina/drottningarna från skydds- eller övervakningsområde?		
Fanns giltigt tillstånd av tillsynsman före flytten?		
Varifrån köptes bina? Kontaktuppgifter till säljarna?		
Har området bina/drottningen kom från senare förklarats som skydds- eller övervakningsområde?		
I vilka bigårdar respektive bisamhällen finns bina nu?		
I vilka bisamhällen placerades drottningarna?		
Vad gjorde biodlarna med fölgebina?		
Har biodlaren eller en tillsynsman undersökt de nya bina efter köpet?		

Sektion 3: Följdfrågor till frågan *Har biodlaren sålt/fört ut bisamhällen (inklusive avläggare och paketbin) eller drottningar det senaste året?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Vart flyttade och till vem såldes bina eller drottningarna? Finns kontaktuppgifter till köparna?		
Om det behövdes, fanns tillstånd utfärdat av tillsynsman före flytten?		
Om krav på tillstånd inte fanns innan flytt, var bina undersökta avseende amerikansk yngelröta före flytt?		
Har biodlaren skickat drottningar för friparning? I så fall vart?		

Sektion 4: Följdfrågor till frågan *Har biodlaren köpt, sålt eller flyttat begagnad biodlingsutrustning, inklusive bibostäder?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsman nens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Varifrån har biodlaren köpt/fått begagnad utrustning?		
Till vem/vilka har biodlaren sålt/gett begagnad utrustning och vart flyttades utrustningen?		
Om det behövdes, fanns tillstånd utfärdat av tillsynsman före flytten?		
Håller biodlaren isär utrustning från olika bigårdar? (dvs utrustning förs inte från en bigård till en annan)		
Saneras utrustningen innan den flyttas ut ur smittförklarade område?		
Saneras utrustningen innan den används till ett nytt bisamhälle?		
Har den utrustning/begagnade bibostäder du undersökt och som har använts i bigården varit rengjorda, men med försumbara mängder vax- eller propolisrester?		

Sektion 5: Följdfrågor till frågan *Delar biodlaren slungningsutrustning med andra?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Saneras eller rengörs utrustningen mellan slungning av honung från olika bigårdar/biodlare? Hur?		
Hur undviker ni att bina kommer i kontakt med utrustning och honung?		
Hur gör ni för att inte blanda ihop ramar från olika bigårdar?		
Hur gör ni för att inte blanda ihop ramar från olika biodlare?		

Sektion 6: Följdfrågor till frågan *Har biodlaren en strategi för förnyelse och byte av vax?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Byter biodlaren vax i samtliga yngelrum med ca två års intervaller?		
Smälter biodlaren ned sitt eget vax och har ett internt vaxkretslopp för sin biodling?		
Håller biodlaren isär utbyggt vax så att detta inte flyttas mellan bigårdar (utöver med avläggare och bisamhällen)?		
Skickar biodlaren vax för smältning och sanering till en anläggning som smälter vaxet under hög temperatur under tillräckligt lång tid och under tryck? Är vaxsmälteriet registrerat hos Jordbruksverket?		
Köper biodlaren vax från anläggning som är registrerad hos Jordbruksverket?		
Har de bisamhällen du undersökt relativt ljust vax i yngelrummet och ramar/kakor som är lätta att skilja från varandra med vanlig kupkniv?		

Sektion 7: Följdfrågor till frågan *Har biodlaren ett egenkontrollprogram för att minska risken för bisjukdomar?*

Följdfrågor	Notering om biodlarens svar	Tillsynsmannens bedömning av risk och lämpliga åtgärder, H= hög risk, L = låg risk
Tar biodlaren biprov och låter analysera för sporer av amerikansk yngelröta? I så fall hur ofta?		
Hur väljer biodlaren ut vilka bisamhällen prov ska tas från?		
Har proven visat på förekomst av sporer?		
Vilka åtgärder vidtar biodlaren vid höga sportal?		
Har biodlaren något dokumenterat egenkontrollprogram för att undvika smittspridning till och från sina bigårdar? Om ja, hur ser programmet ut?		

28. Bilaga 7: Avlivning och destruktions

28.1. Avlivning av sjukt eller angripet bisamhälle i bigård

Det finns inget registrerat handelspreparat som är tillåtet för tillsynsmän eller ”allmänheten” att använda för att avliva insekter utomhus. Av den anledningen ska du som tillsynsman eller den som avlivar bina använda bensin vid avdödning av bisamhällen. Använd 1-2 dl bensin per bisamhälle. Avlivning av bin i bikupa ska ske på kvällen när bina har slutat flyga, eller en dag när de på grund av otjänlig väderlek inte är ute.

1. Tapp igen flusteröppningen med till exempel skumgummi.
2. Om kupan har nätbotten lägger du in en skiva av trä för att kupan ska bli så tät som möjligt.
3. Tillför bensinen (1-2 dl) genom att hälla den i kakgatorna.
4. Stäng locket och vänta tills det har slutat att surra.

28.2. Allmänt om destruktions av bikupor, döda bin, biodlingsprodukter och annat som kan sprida amerikansk yngelröta

Bikupor som hyst bisamhällen med amerikansk yngelröta ska destrueras, inklusive de ramor och döda bin som finns i bikupan. Trakévalster och varroakvalster dör snart efter att bina har dött. Därför kan bibostaden återanvändas om bisamhället avlivats till följd av trakévalster eller varroakvalster. Det döda bisamhället ska då avlägsnas ur bibostaden och skickas på destruktions. Eftersom bensin är giftigt ska vaxkakorna inte återanvändas, utan destrueras som animaliska biprodukter.

Destruktion av bikupan regleras i avfallsförordningen (2011:927). Bikupan räknas som brännbart avfall (bortsett från eventuella metalldelar). Bivaxet, de döda bina och eventuella biodlingsprodukter är så kallade animaliska biprodukter. Hanteringen av dem regleras inte i avfallsförordningen. Det framgår av 11 § i avfallsförordningen (2011:927). De regleras istället i EU-förordningen om animaliska biprodukter³.

Avfall från bisamhällen som avlivats på grund av amerikansk yngelröta ska hanteras som smittförande avfall. Kommunen har viss skyldighet att vägleda hur smittförande avfall som är animaliska biprodukter ska tas om hand. De kan hjälpa dig med anvisningar om hur du ska agera i den kommun som det gäller. Om inte din länsstyrelse redan har förklarat hur hantering av material som ska destrueras ska ske i respektive kommun bör du själv ta kontakt med kommunen så att du vet vad som gäller innan biodlingssäsongen drar igång.

Jordbruksverket har föreskrifter som kompletterar EU-regelverket som reglerar hur animaliska biprodukter får tas om hand: Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur.

---

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter)

28.2.1. Destruktion på plats

I 24 § i Statens jordbruksverks föreskrifter 2006:84 finns det en generell skrivning om att bin och biprodukter från biodling får bortskaffas genom att brännas eller grävas ned på platsen. Det får ske förutsatt att bränningen eller nedgrävningen inte utgör ett hot mot djurs eller människors hälsa eller mot miljön. Jordbruksverkets regler gäller bara de animaliska biprodukterna, inte bikuporna i sig eftersom dessa är brännbart avfall.

Enbart nedgrävning räcker inte, eftersom sporer från amerikansk yngelröta inte förstörs då. Elda inte på plats om det råder eldningsförbud, oavsett om det är möjligt att få dispens att göra det eller ej. Undvik också att elda på plats om det blåser och är torrt. Kontakta brandkåren innan du eldar på plats.

Om det är möjligt att elda i en tunna, gör det. Annars ser du till att det grävs en grop att elda i. När elden falnat bör gropen täckas med jord igen så att risken att eventuella smittförande rester inte finns tillgängliga för bina.

28.2.2. Transport av animaliska biprodukter

Ansvaret för att de avdödade bisamhällena och andra animaliska biprodukter transporteras till destruktion på ett korrekt sätt ligger på biodlaren. Hittills har tillsynsmännen oftast hanterat bortforsling av avlivade bisamhällen, men det finns företag som samlar in döda djur och som biodlaren kan anlita. Svensk Lantbrukstjänst har hämtning av döda lantbruksdjur i alla delar av Sverige där det inte är tillåtet att gräva ner döda djur och animaliska biprodukter. Det kan också finnas lokala företag. Känner du inte till dessa kan du fråga din bitillsynssamordnare på länsstyrelsen. Du kan också söka i denna [lista](#). Där det står ”TRANS” är det en registrerad transportör. Ett avlivat bisamhälle räknas som kategori 2, så den transportör biodlaren väljer ska vara registrerad för ”Cat2”.

Den som transporterar animaliska biprodukter ska vara registrerad hos Jordbruksverket. Registreringen är kostnadsfri. För registrering ska man använda blanketten ”Anmälan om registrering för transport av biprodukter från djur”, D69. Du kan som tillsynsman registrera dig som transportör och får därefter forsla bort avdödade bisamhällen.

Om du tar på dig att registrera dig som transportör av animaliska biprodukter måste du också följa de regler som gäller för transport. De animaliska biprodukterna ska till exempel under hela transporten åtföljas av ett [handelsdokument](#) och det finns krav på hur det som ska transporteras ska märkas. När det gäller handelsdokument ska det förenklade handelsdokumentet åtfölja bin som ska till destruktion. Eftersom regelverket om animaliska biprodukter ligger utanför bitillsynen behandlar vi detta mer utförligt i denna vägledning. Läs därför mer om detta på Jordbruksverkets webbsidor om [transport](#) av produkter från djur.

28.2.3. Destruktion på förbränningsanläggning

På många håll är det en möjlighet att transportera det väl förpackade (använd plastsäckar och en kartong som ytteremballage) bisamhället med kupa och allt till en förbränningsanläggning. Plastkuper ska destrueras på en förbränningsanläggning.

Anläggningen som tar emot de animaliska biprodukterna ska vara godkända och registrerade av Jordbruksverket. På den här [sidan](#) finns det förteckningar över sådana anläggningar. Om det både är bin, vax och bikupa som ska destrueras ska du söka i listan över registrerade avfallsförbränningsanläggningar, sektion XIII.

28.3. Avlivning av förvildade bisamhällen av honungsbin

Eftersom du som tillsynsman inte har tillgång till andra avlivningsmedel än bensin kan du inte alltid avliva förvildade bisamhällen. Om du beslutar att de förvildade bina måste avlivas och bensin är direkt olämpligt att använda ska du anlita ett företag som hanterar skadedjur.

Om det går att avlägsna vaxbygget och avlivade bin för att nya bin inte ska lockas till platsen där det avlivade bisamhället har bott kan du besluta att det ska ske. Av beslutet ska det också framgå att allt biologiskt material ska brännas, antingen på plats eller på förbränningsanläggning. Besluta att det tömda utrymmet ska stoppas igen med mineralull eller efter att fria ytor bestryks med målarfärg för att minska lukten av det avlivade bisamhället. I samband med behövliga reparationer efter ingreppet ska alla passager till boplatsen tätas. Följ upp ditt beslut genom ett återbesök, eller genom att fastighetsägaren skickar bilder som visar resultatet.

Om det inte går att avlägsna vaxbygget ska du besluta att flyghålet tätas noga med lämpligt beständigt material (trä, cement, murbruk, gips eller dylikt) för att hindra bin från att ta sig in i utrymmet. Var uppmärksam på att det kan förekomma flera ingångar till den forna bostaden som ska tätas. En övermålning av tätningen och dess närmaste omgivning kan vara lämplig, om man vill minska lukten av det avlivade bisamhället. Öppningar till skorstenspipor och ventilationskanaler, som hyst förintade bin, bör förses med bitätt nät.

29. Bilaga 8: Sanering

Att sanera innebär i smittskyddssammanhang att befria något från smittämnen, i vårt fall främst från amerikansk yngelröta. Det ingår inte i din roll som tillsynsman att sanera andra biodlares utrustning. Du har däremot en möjlighet att villkora beslut med att utrustning ska vara sanerad innan den åter används i biodling. Du bör därför kunna svara på frågor om sanering.

En lyckad sanering kräver att man först tar bort vax, propolis och smuts. Uppmana den som ska sanera bikupor att noggrant skrapa dessa rena invändigt. De ska använda ett vasst redskap, t ex spackel eller trekantsskrapa.

Därefter desinficeras en bikupa av trä genom att man upprepade gånger far över alla dess delar med lågan från en blåslampa eller gasolbrännare med brett munstycke, tills delarna blivit lätt brunbrända. Det är ett tecken på att temperaturen varit tillräckligt hög för att sporena sannolikt dör. Kupans vinklar och flusterhålet ska brännas något hårdare, så att också de för lågan svåråtkomliga delarna blir tillfredsställande upphettade. Det är bra att måla om kupan och bstryka dess inre ytor med färglös lack efter rengöringen.

Plastkupor av tålig, fast frigolit kan i regel rengöras med 5-procentig sodalösning (lut) eller vattenånga (+ 120° C).

Döda bin som inte bränts i samband med avlivandet och avfall, t.ex. det som uppstår vid avskrapning av kuporna, ska samlas ihop och brännas tillsammans med mindre värdefulla kuptillbehör och redskap.

Sanering av kuptillbehör och redskap kan ske med lågan från en blåslampa om de tål sådan behandling. I annat fall kokas de under 10 - 15 minuter i 5-procentig sodalösning, om deras storlek tillåter det. Större redskap, t ex honungsslungare och lagringskärl, tvättas noggrant med så het sodalut som möjligt. Använd gummihandskar och var försiktig så att luten, som är starkt frätande inte kommer i beröring med hud och ögon. Efter lutbehandlingen sköljs redskapen grundligt i rent vatten. Luten ska hanteras som farligt avfall och lämnas till återvinningscentral. Sköljvattnet bör hållas i en grop, som fylls igen, eller slås bort på annat sätt så att bin inte kan komma åt det.

Vi har fått frågor om desinfektionsmedlet Virkon S kan användas som tvättmedel vid rengöring av bibostaden. Virkon S duger inte som rengöringsmedel, eftersom det är ett desinfektionsmedel. Innan man eventuellt använder Virkon S ska materialet vara väl rengjort.

30. Bilaga 9: Flyttar och undersökningskrav- amerikansk yngelröta

Matrisen visar en översikt över när flytt är möjlig. Gult betyder att du *måste* genomföra en undersökning innan du ger tillstånd att flytta. Grönt betyder att det inte behövs en undersökning innan du skriver tillstånd att flytta, men det hindrar inte att du undersöker. Tänk på att det kan krävas undersökning om flytten ska ske över zongräns för varroakvalster! Innan du skriver beslut, *läs i föreskrifterna*. Det kan finnas villkor för beslutet, eller regler om begränsad tillståndslängd! Matrisen är bara en orientering.

Vad ska flyttas?	Från bigård där amerikansk yngelröta är konstaterad	Från skyddsområde	Från övervakningsområde
Levande bin, utom drönare för spermatappning, 13 a och 13 b §§	Nej, inte de första 30 dyggen efter åtgärd	Ja, efter 30 dygn, se 38 b §	Ja
Drönare för spermatappning, 10 b §	Ja	Ja	Ja
Biägg	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin som ska till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta som ska skickas till omsmältning, 10 c § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Skattlådor, 13 a och 13 b §§	Ja, se fjärde stycket 13 a §	Ja	Ja
Utbyggda vaxkakor och avfall av sådana för annat ändamål än destruktion eller sanering, 13 a och 13 b §§	Ja	Ja	Ja
Begagnade bibostäder annat än till destruktion eller sanering, 13 a och 13 b §§	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till annat än destruktion eller sanering, 13 a och 13 b §§	Ja	Ja	Ja
Biodlingsprodukter, 13 a och 13 b §§	Ja, se fjärde stycket 13 a §	Ja	Ja

31. Bilaga 10: Flyttar och undersökningskrav - varroakvalster

Matriserna visar en översikt när flytt är möjlig. Utgå från den matris som handlar om flytt från den zon som bigården finns i. Gult betyder att du *måste* genomföra en undersökning innan du ger tillstånd att flytta. Grönt betyder att det inte behövs en undersökning innan du skriver tillstånd att flytta, men det hindrar inte att du undersöker. Tänk på att det kan krävas undersökning om flytten ska ske ut från skydds- eller övervakningsområde för amerikansk yngelröta eller trakékvalster! Innan du skriver beslut, *läs i föreskrifterna*. Det kan finnas villkor för beslutet, eller regler om begränsad tillståndslängd! Matrisen är bara en orientering.

31.1. Flytt från zon 1

Vad ska flyttas?	Till zon 2	Till zon 3	Till icke smittförklarade område
Drönare för spermatappning, 10 b §	Ja	Ja	Ja
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin som ska till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta som ska skickas till omsmältning, 10 c § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Utbyggda vaxkakor utan honung, ägg och larver, 16 § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Avfall av vaxkakor, 16 § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Rengjorda begagnade bibostäder, 16 § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Rengjorda biodlingsredskap, 16 § punkt 4	Ja	Ja	Ja
Vaxkakor med biägg och larver yngre än 24 h, 16 a §	Ja	Ja	Ja
Drottning med högst 20 följebin och utan vaxkakor som ska till inseminatör, 17 a §	Ja	Ja	Ja
Skattlådor (yngelfria) för slungning, 18 §	Ja, efter varroafritt nedfallsprov	Nej	Nej
Levande bin, utom drottningar eller drönare för spermatappning, 18 §	Nej	Nej	Nej
Drottning med högst 20 följebin och utan vaxkakor som ska flyttas för andra ändamål än seminering, 21 §	Ja, via laboratorium	Ja, via laboratorium	Ja, via laboratorium

31.2. Flytt från zon 2

Vad ska flyttas?	Till zon 1	Till zon 3	Till icke smittförklarat område
Drönare för spermatappning, 10 b §	Ja	Ja	Ja
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin som ska till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta som ska skickas till omsmältning, 10 c § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Utbyggda vaxkakor utan honung, ägg och larver, 16 § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Avfall av vaxkakor, 16 § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Rengjorda begagnade bibostäder, 16 § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Rengjorda biodlingsredskap, 16 § punkt 4	Ja	Ja	Ja
Vaxkakor med biägg och larver yngre än 24 h, 16 a §	Ja	Ja	Ja
Drottning med högst 20 följevbin och utan vaxkakor som ska till inseminator, 17 a §	Ja	Ja	Ja
Skattlådor (yngelfria) för slungning, 23 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, efter varroafritt nedfallsprov	Nej
Levande bin, utom drottningar eller drönare för spermatappning, 24 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Nej	Nej
Drottning med högst 20 följevbin och utan vaxkakor som ska flyttas för andra ändamål än seminering, 26 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, via laboratorium. (varroafria nedfallsprover behövs inte).	Ja, via laboratorium. (varroafria nedfallsprover behövs inte).

31.3. Flytt från zon 3

Vad ska flyttas?	Till zon 1	Till zon 2	Till icke smittförklarat område
Drönare för spermatappning, 10 b §	Ja	Ja	Ja
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin som ska till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta som ska skickas till omsmältning, 10 c § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Utbyggda vaxkakor utan honung, ägg och larver, 16 § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Avfall av vaxkakor, 16 § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Rengjorda begagnade bibostäder, 16 § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Rengjorda biodlingsredskap, 16 § punkt 4	Ja	Ja	Ja
Vaxkakor med biägg och larver yngre än 24 h, 16 a §	Ja	Ja	Ja
Drottning med högst 20 följevbin och utan vaxkakor som ska till inseminatör, 17 a §	Ja	Ja	Ja
Skattlådor (yngelfria) för slungning, 28 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, efter varroafritt nedfallsprov
Levande bin, utom drottningar eller drönare för spermatappning, 29 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Nej
Drottning med högst 20 följevbin och utan vaxkakor som ska flyttas för andra ändamål än seminering, 31 §	Ja, utan varroafritt nedfallsprov	Ja, efter varroafritt nedfallsprov (Alternativt via laboratorium.)	Ja, via laboratorium (varroafria nedfallsprover behövs inte)

32. Bilaga 11: Flyttar och undersökningskrav - trakékvalster

Matrisen visar en översikt över när flytt är möjlig. Gult betyder att du *måste* genomföra en undersökning innan du ger tillstånd att flytta. Grönt betyder att det inte behövs en undersökning innan du skriver tillstånd att flytta. Innan du skriver ett beslut, *läs i föreskrifterna*. Det kan finnas villkor för beslutet, eller regler om begränsad tillståndslängd! Denna matris är endast en orientering.

Vad ska flyttas?	Från bigård där trakékvalster är konstaterade	Från skyddsområde	Från övervakningsområde
Levande bin, utom drönare för spermatappning, 36 a och 36 c §§	Nej	Nej	Ja
Drönare för spermatappning, 10 b §	Ja	Ja	Ja
Biägg	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat i 36 b § punkt 1	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat i 36 b § punkt 1	Ej reglerat, men flytt av vax är reglerat i 36 b § punkt 1
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin som ska till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till destruktion eller sanering, 10 c § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Vax som inte kommer från bisamhälle med amerikansk yngelröta som ska skickas till omsmältning, 10 c § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Skattlådor, 36 b § punkt 3	Ja	Ja	Ja
Utbyggda vaxkakor och avfall av sådana för annat ändamål än destruktion eller sanering, 36 b § punkt 1	Ja	Ja	Ja
Begagnade bibostäder med eller utan döda bin till annat än destruktion eller sanering, 36 b § punkt 2	Ja	Ja	Ja
Begagnade biodlingsredskap till annat än destruktion eller sanering, 36 b § punkt 4	Ja	Ja	Ja
Biodlingsprodukter, 36 b § punkt 4	Ja	Ja	Ja

33. Bilaga 12: Exempel på bigårdsförteckning

Bigårdsförteckningen finns också i Excel och kan beställas från länsstyrelsen. Detta är bara ett exempel.

Biodlarförteckning i distrikt _____ År _____

Bigård Koordinater i SWEREF 99/fastighetsbeteckning	Biodlare namn och telnr	Antal bisam- hällen	Är biodlaren godkänd biodlare?	Hembigård (H) eller utbigård (U)	Finns kontakt- bigårdar?	Drottning- odlare?	Vandrings- biodling?	Senaste besök av tillsynsman

34.Bilaga 13: Exempel på kontrollplan

Kontrollplanen finns i Excel och kan beställas från din länsstyrelse. Detta är bara ett exempel.

Kontrollplan för bitillsyn				
Distrikt				År
Kontrollorsak: 1= godkänd biodlare, 2 = övervakning varroa zon 2, 3 = övervakning varroa zon 3, 4 = återbesök smittutredning, 5 = övrig sjukdomsövervakning, 6 = uppsökande verksamhet				
Bigård, koordinater i SWEREF 99 / fastighetsbeteckning	Biodlare, namn och telefonnummer	Datum för senaste besök	Ska besökas senast	Orsak till kontroll (för 5 och 6 ange gärna detaljer)

35. Bilaga 14: Bestämmelser för att underlätta tillsynsmans arbete

35.1. Anmälan om uppställningsplats för bisamhälle

Den som startar eller tar över en biodling ska anmäla till länsstyrelsen var bisamhället eller bisamhällena är stadigvarande uppställda. Efter uppmaning från länsstyrelsen ska biodlare även lämna uppgift om tillfällig uppställningsplats. Anmälan görs lämpligen via webben i de län där den möjligheten finns eller på blankett V16.

35.2. Anmälningsplikt vid misstanke om bisjukdom

Den som har anledning anta att angrepp av amerikansk yngelröta, varroakvalster eller trakékvalster förekommer i bisamhälle som hon eller han innehar, är skyldig att genast anmäla detta till tillsynsmannen i distriktet eller till länsstyrelsen (2§ bisjukdomslagen 1974:211, 5§ bisjukdomsförordningen 1974:212). Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att göra anmälan kan dömas till böter. (8§ bisjukdomslagen 1974:211).

Anmälningsplikten för europeisk yngelröta, lilla kupskalbaggen och tropilaelap kvalster finns inte införda i den svenska bisjukdomslagstiftningen, men de två sistnämnda regleras i EU-lagstiftning. De två sistnämnda skadegörarna räknas som exotiska, dvs. de anses inte finnas inom EU (lilla kupskalbaggen finns dock i Italien).

35.3. Skyldighet att lämna tillträde åt tillsynsman vid misstanke om bisjukdom

Biodlare eller innehavare av mark eller byggnad är skyldig att lämna en tillsynsman tillträde för undersökning eller åtgärd som behövs för kontroll av amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster (4§ bisjukdomslagen 1974:211). Om en biodlare eller fastighetsägare vägrar dig tillträde ska kronofogdemyndigheten på begäran av dig eller länsstyrelsen lämna handräckning. Samråd med länsstyrelsen innan du kontaktar Kronofogdemyndigheten.

35.4. Skyldighet att biträda tillsynsman

Den som äger bisamhälle eller föremål i vilket ett förvildat bisamhälle tagit bostad ska ge tillsynsmannen tillräcklig hjälp vid undersökning och behandling av bisamhället. (4§ bisjukdomslagen 1974:211, 12§ bisjukdomsförordningen (1974:212). Under 2016 kom en dom från Förvaltningsrätten i Jönköping som ger stöd för att en tillsynsman kan kräva biträde av en biodlare. Tillsynsmannen är dock inte skyldig att begära biträde.

35.5. Åtgärd kan verkställas på försumligs bekostnad

Om någon inte fullgör skyldighet som ålagts henne eller honom med stöd av bisjukdomslagen (1974:211) kan myndighet (tillsynsman, länsstyrelse eller Jordbruksverket) låta verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad. (5§ bisjukdomslagen 1974:211). Att verkställa är att ”göra arbetet”.